

STUKNR. 000113JV.4

JAARVERSLAG VROM-RAAD 1999

Concept 6 januari 2000

TER VASTSTELLING OP 13 JANUARI 2000

- 1 **Taak en werkwijze van de VROM-raad**
  - 1.1 Taak van de Raad
  - 1.2 Taakopvatting
  - 1.3 Werkprogramma 1999
  - 1.4 Samenwerking met andere raden
  - 1.5 1999 In vogelvlucht

- 2 **Uitgebrachte adviezen**
  - 2.1 Corridors in balans
  - 2.2 Leefomgevingsbalans
  - 2.3 Stad en wijk: verschillen maken kwaliteit
  - 2.4 Wonen, beleid en legitimiteit
  - 2.5 Sterk en mooi platteland
  - 2.6 Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk
  - 2.7 Mobiliteit met beleid
  - 2.8 Huurbeleid met contractvrijheid
  - 2.9 Nederland en het Europese milieu

- 3 **Adviezen in voorbereiding**

- 4 **Internationale activiteiten**

- 5 **Financiële verantwoording**

- Bijlagen
- 1 **Samenstelling Raad en secretariaat**
- 2 **Lijst van publicaties van de Raad**

1. Taak en werkwijze van de VROM-raad

1.1 Taak van de Raad

De VROM-raad adviseert regering en parlement over de hoofdlijnen van beleid aangaande de 'duurzame kwaliteit van de leefomgeving'. Op de beleidsagenda staan de komende tijd belangrijke prioriteiten. Een Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening, een Vierde Nationaal Milieubeleidsplan en een Nota Wonen staan op de rol. Van strategisch belang zijn de achterliggende vragen. Hoe bereik je een samenleving die duurzaam met haar hulpbronnen wil omgaan? Hoe wordt het VROM-beleid beïnvloed door internationale ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij? Sluiten economie en ecologie elkaar uit of kunnen ze samengaan? Hoe moet onze ruimtelijke hoofdstructuur zich ontwikkelen? Welke punten horen thuis op de agenda van de volkshuisvesting? Welke nieuwe beleidsinstrumenten en concepten kunnen ingezet worden om het VROM-beleid vorm te geven?

1.2 Taakopvatting

De Raad streeft naar sectoroverstijgende, niet-verkokerde adviezen. Hij legt de nadruk bij gedegen schriftelijke adviezen over strategische keuzen voor de middellange termijn, aan het begin van de beleidscyclus. Dit sluit overigens niet bij voorbaat het uitbrengen van korte en/of snelle reacties uit. Ook wil de Raad komen tot minder conventionele vormen van communicatie, bijvoorbeeld brainstormen, met de bewindslieden en hun directe medewerkers. Indien daarvoor van de zijde van leden van één van de Kamers der Staten-Generaal belangstelling bestaat, is de VROM-raad ook gaarne bereid met hen aan brainstormsessies deel te nemen.

De Raad streeft ernaar een heldere analyse te maken van de aan hem voorgelegde vraagstukken en wil perspectieven schetsen die een impuls geven aan maatschappelijke, beleidsmatige en politieke discussies. Hij wil waar mogelijk en noodzakelijk via rondetafelgesprekken, expert meetings en dergelijke ook actief belangwekkende visies in de maatschappij opsporen en daarmee rekening houden in zijn adviezen.

1.3 Werkprogramma 1999

Op 20 mei 1998 zond de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de 'adviesvoornemens 1999' naar de Raad, op 16 juni 1998 gevolgd door een aanvulling op basis van overleg van de voorzitter van de Raad met de ambtelijke en politieke top van het departement. Het streven van de Raad is een flexibel en meerjarig programma, waarbij rekening is gehouden met de wensen van de Minister omtrent de aan te pakken onderwerpen en het tijdstip van advisering. Daarnaast is getracht zo veel mogelijk aansluiting te houden bij de bestuurlijke agenda zoals die uit de kabinetsformatie voortkomt. Daarbij is ook ruimte gelaten voor onderwerpen die niet zijn voorzien, maar eveneens uit de kabinetsformatie kunnen voortvloeien.

Uiteindelijk telde het Werkprogramma 1999 zeven adviesonderwerpen, te weten:

- De ruimtelijke inrichting van Nederland
- Wonen en (woon)omgeving
- Visie op de stad
- Strategisch beleid voor het landelijk gebied
- Concretisering instrumentarium VROM-beleid, waarin opgenomen handhaving van het VROM-beleid
- Uitgangspunten NMP4, waarin opgenomen herijking van het milieubeleid
- Internationaal milieubeleid.

54 In vorige werkprogramma's waren als mogelijke (meerjarige) thema's genoemd:
55 Energiebeleid op langere termijn, Marktwerking en milieu, Duurzaam bouwen, Mobiliteit,
56 Visie op de stad. Aspecten van de eerste drie onderwerpen zullen aan de orde kunnen
57 komen bij een advies over de uitgangspunten voor het NMP4. Het onderwerp 'Mobiliteit' is
58 aan de orde gekomen in het advies 'Mobiliteit met beleid'. Aan het onderwerp 'Visie op de
59 stad' wijdt de Raad in 1999 en 2000 een advies.

60
61 Op 2 september 1998 heeft de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
62 en Milieubeheer het werkprogramma 1999 vastgesteld.

63
64 De Kaderwet kent aan de Kamers der Staten-Generaal de mogelijkheid toe om
65 rechtstreeks adviesverzoeken in te dienen. Daarvan is in 1999, evenals in 1997 en 1998,
66 geen gebruik gemaakt.

67 68 **1.4 Samenwerking met andere raden**

69 De samenwerking met andere raden krijgt in de praktijk op uiteenlopende wijzen
70 gestalte. Bij de voorbereiding van het advies 'Sterk en mooi platteland' heeft de Raad
71 contact onderhouden met de Raad voor het Landelijk Gebied, die een eigen advies ter zake
72 heeft uitgebracht. Bij de voorbereiding van het advies 'Mobiliteit met beleid' heeft de Raad
73 afstemming geïnitieerd met de Raad voor verkeer en waterstaat, met één gezamenlijk
74 overleg als resultaat.

75
76 Gelet op de optredende raakvlakken is in 1997 een geregeld overleg tussen de
77 voorzitters en algemeen secretarissen van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor
78 verkeer en waterstaat en de VROM-raad tot stand gekomen. Dit overleg heeft, evenals in
79 1998, in 1999 enkele malen plaatsgevonden.

80 81 **1.5 1999 In vogelvlucht**

82 Met zijn adviezen van het jaar 1999 heeft de Raad in eerste aanleg getracht een
83 wezenlijke bijdrage te leveren aan de voorbereiding van de Vijfde nota over de ruimtelijke
84 ordening. Bouwstenen daarvoor waren de adviezen:

- 85 • Corridors in balans
- 86 • Stad en wijk
- 87 • Sterk en mooi platteland
- 88 • Mobiliteit met beleid.

89 In gevorderde staat van voorbereiding is ten slotte het advies
90 • Instrumentarium ruimtelijke ordening inclusief grondbeleid.

91
92 Een tweede hoofdaspect van het werk hield verband met de voorbereiding van de
93 nota Wonen. Hierop hadden betrekking de adviezen:

- 94 • Wonen, beleid en legitimiteit
- 95 • Huurbeleid met contractvrijheid.

96
97 Een derde veld van aandacht was het milieubeleid en de voorbereiding van het
98 Vierde Nationaal Milieubeleidsplan. Hierop hadden betrekking de adviezen:

- 99 • Leefomgevingsbalans
- 100 • Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk
- 101 • Nederland en het Europese milieu
- 102 • Agenda NMP4 (in voorbereiding).

103
104 Met de uitvoering van zijn adviesprogramma operationaliseert de Raad zijn ambitie,
105 in een vroeg stadium bij te dragen aan de beleidsvorming, liever dan te adviseren over door

106 het Kabinet uitgebrachte beleidsnota's. Wel wil de Raad aldus aansluiting houden aan de
107 actuele beleidsthema's.

108
109 De Raad streeft er naar, de dwarsverbanden tussen de adviesonderwerpen goed in
110 het oog te houden. Dat geldt uiteraard de diverse adviezen binnen de drie vorengenoemde
111 beleidsvelden, maar ook daartussen. Voorbeelden van dit laatste zijn de onderlinge
112 referenties tussen 'Stad en wijk' en 'Wonen, beleid en legitimiteit', en tussen 'Mobiliteit met
113 beleid' en de milieu-adviezen. De integratie tussen de drie beleidsvelden - voorzover naar
114 het oordeel van de Raad vruchtbaar en noodzakelijk - blijft echter moeilijk.

115
116 In 1999 is de Raad vijftien maal plenair bijeengekomen. In deze vergaderingen zijn
117 de negen uitgebrachte adviezen in verschillende stadia van voorbereiding besproken. In dat
118 verband hebben ook enkele presentaties plaatsgevonden. Bij de voorbereiding van de
119 adviezen volgt de Raad in het kort de volgende werkwijze. Op voorstel van de voorzitter wijst
120 de Raad uit zijn midden een 'trekker' aan. Deze stelt in samenspraak met de voorzitter een
121 korte terreinverkenning op en samen overleggen zij met de top van het ministerie van
122 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over de vast te stellen
123 adviesaanvraag. Ter opstelling van het advies wordt een werkgroep uit de Raad
124 samengesteld die een startnotitie opstelt. Hierover voert de Raad een eerste debat.
125 Startnotitie en debat vormen uitgangspunt voor de werkzaamheden van de werkgroep, die
126 culminerend in de vaststelling van het advies door de Raad en de aanbieding aan de Minister
127 van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, gevolgd door bredere
128 verspreiding. De werkgroep wordt ondersteund door een projectgroep uit het secretariaat.
129 Ter voorbereiding op uit te brengen adviezen zijn werkgroepen uit de Raad in 1999 in totaal
130 rond vijftig maal bijeengekomen. Op 29 en 30 januari 1999 is de Raad in retraite geweest
131 om te overleggen over programma en werkwijze.

132
133 Voorts heeft de Raad, evenals in 1997 en 1998, ook in 1999 diverse bijzondere
134 bijeenkomsten belegd. In het kader van de voorbereiding van het advies 'Visie op de stad'
135 heeft de Raad in oktober, november en december 1998 vier expert meetings georganiseerd.
136 Ter voorbereiding van het advies 'Wonen, beleid en legitimiteit' heeft de Raad op 16 maart
137 1999 een expert meeting georganiseerd over de legitimiteit van overheidsbeleid in het
138 wonen. Voor het advies 'Sterk en mooi platteland' heeft de Raad in januari 1999 regionale
139 rondetafelgesprekken belegd in Noordwest-Groningen/Noordoost-Friesland (Lauwersland),
140 Midden-Brabant, de 'Groenblauwe Slinger' (het gebied ten zuidwesten van het Groene Hart
141 tussen Den Haag, Rotterdam en Zoetermeer) en Zeeland. Voor het advies 'Mobiliteit met
142 beleid' heeft de Raad op 9 maart 1999, 16 april 1999 en 29 april 1999 een expert meeting
143 georganiseerd. Voor het advies 'Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk' heeft
144 de Raad op 15 juli 1999 een rondetafelgesprek georganiseerd. Voor het advies
145 'Instrumentarium ruimtelijke ordening inclusief grondbeleid' heeft de Raad op 19 november
146 1999 een rondetafelgesprek georganiseerd. Voorts heeft de Raad bij enkele adviezen
147 gebruik gemaakt van externe deskundigen via essays of rapportages dan wel deelname aan
148 werkgroepvergaderingen. Verder heeft de Raad samen met de Tijdelijke
149 Expertisecommissie Emancipatie in het Nieuwe Adviesstelsel (TECENA) op 25 november
150 1999 een expert meeting georganiseerd met de titel 'De ruimte van Nederland en het ritme
151 van de samenleving', waaraan veel Raadsleden hebben deelgenomen.

152
153 De Raad heeft in 1999, evenals in 1997 en 1998, diverse studies laten verrichten:
154 voor het advies 'Visie op de stad' een studie over de stedelijke woningmarkt, voor het advies
155 'Sterk en mooi platteland' een studie over de agrarisch-ruimtelijke ontwikkelingen in
156 Nederland en vier essays over de kwaliteit van het Nederlandse cultuurlandschap, voor het
157 advies 'Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk' enkele notities, voor het
158 advies 'Mobiliteit met beleid' een onderzoek naar de potentiële bijdrage aan het
159 klimaatbeleid van verhandelbare rechten in de sector verkeer en vervoer, voor het advies

160 'Nederland en het Europese milieu' drie essays over differentiatie in het Europese
161 milieubeleid.

162

163 Deze wijze van inschakeling van deskundigen is evenals in voorgaande jaren gebleken
164 een belangrijk middel te zijn om inzichten op de voorliggende problematiek te verkrijgen.

165

166 Tot slot valt te melden dat de website van de Raad www.vromraad.nl, vanaf eind
167 1998 operationeel, goed bezocht wordt. Uit dit bezoek vloeien per werkdag gemiddeld tien
168 aanvragen van adviezen of andere publicaties voort.

169 **2. Uitgebrachte adviezen**

170

171 **2.1 Corridors in balans**

172

173 In het advies *Stedenland-Plus* van 16 april 1998 heeft de Raad het begrip corridor
174 doelbewust in een vrij specifieke betekenis gebruikt, namelijk als verstedelijkingsas waarin
175 deconcentrerende tendensen in de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland zouden moeten
176 worden 'opgevangen'. Het debat in de samenleving over corridors is ondertussen
177 doorgegaan. Voor de Raad was dit aanleiding tot een nadere gedachtevorming.

178

179 Tijdens hun kennismaking met de Raad op 3 december 1998 verzochten de Minister
180 en de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, naar
181 aanleiding van de aldaar gevoerde discussie, de Raad om zijn ideeën over de rol van
182 corridors in de ruimtelijke ordening in een advies neer te leggen. De Raad heeft op 14
183 januari 1999 zijn advies uitgebracht aan de Minister en de Staatssecretaris, tevens als
184 antwoord op de derde vraag uit de adviesaanvraag 'Visie op de stad' van 16 december
185 1998, waarin de Minister, mede namens de Minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid,
186 advies vraagt over de relatie tussen corridor-ontwikkeling en vitalisering van de steden. De
187 hoofdlijn van het advies is als volgt.

188

189 **Ongeplande corridorvorming gaat ten koste van een evenwichtige ontwikkeling**
190 **van stad en land. Maar corridors als selectief en welbewust gekozen dragers van**
191 **ruimtelijke ontwikkeling kunnen een nuttige toevoeging zijn aan het ruimtelijke beleid.**
192 **In de Startnota Ruimtelijke Ordening (tot voor kort de Houtskoolschets geheten**
193 **waarin het kabinet volgens het regeerakkoord het ruimtelijk beleid voor de komende**
194 **periode zal vormgeven) mogen corridors als planningsconcept niet ontbreken. Dat**
195 **moet echter wel zorgvuldig gebeuren. Dit betekent een goede afstemming met de**
196 **stedelijke problematiek en een aandachtige inpassing in het landelijke gebied. Ook**
197 **moet men wel selectief zijn met de keuze van nieuwe ontwikkelingsplekken en met de**
198 **programma's die daar worden gerealiseerd. Alleen dán worden met goed geplande**
199 **corridorontwikkeling de economische voordelen van vestiging langs infrastructuur**
200 **benut, en wordt tegelijkertijd gezorgd voor een verrijking van stad én land.**

201

202 In het Regeerakkoord 1998 heeft het kabinet vastgelegd dat het VROM-raadsadvies
203 'Stedenland-*plus*' richtinggevend zal zijn voor de hoofdlijnen van het ruimtelijke beleid.
204 *Stedenland-*plus** gaat uit van voortzetting van het bestaande beleid van concentratie van
205 verstedelijking en het open houden van de open landschappen. Een belangrijk onderdeel
206 van *Stedenland-*plus** is de toevoeging van een beheerste ontwikkeling van enkele corridors,
207 als aanvulling op het bestaande beleid. Over deze corridors is veel discussie en veel
208 begripsverwarring ontstaan. In het nu uitgebrachte corridor-advies werkt de VROM-raad
209 deze 'beheerste ontwikkeling' daarom verder uit. De ongeplande *corridorvorming* die nu in
210 Nederland op diverse plaatsen langs de snelwegen waarneembaar is, vormt een bedreiging
211 voor de steden, voor landschappelijke waarden en voor de doorstroming op de
212 transportassen, aldus de VROM-raad. Daarom moet in het ruimtelijke beleid zo snel mogelijk
213 worden overgegaan op bewust geplande *corridorontwikkeling*. De VROM-raad formuleert
214 een aantal randvoorwaarden voor deze *corridorontwikkeling*. Deze randvoorwaarden zijn
215 nodig om te garanderen dat corridors zich zodanig ontwikkelen dat ze de belangen van stad
216 én land versterken. Ze zijn ook nodig om te voorkomen dat de in het begin aanwezige
217 voordelen van de corridor omslaan in hun tegendeel. Als internationale transportassen
218 namelijk extra worden belast met lokaal en regionaal vervoer, loopt de doorstroming al snel
219 gevaar. Deze randvoorwaarden zijn dat de ontwikkeling van corridors selectief en
220 complementair aan de steden moet plaatsvinden. De corridor moet zorgvuldig in de
221 omgeving worden ingepast, dus er moet veel aandacht voor vormgeving en ontwerp zijn.
222 Ook moet de ruimtevraag aantoonbaar zijn, dus er moet eerst gekeken worden of er nog

223 woningen en bedrijfsterreinen van voldoende kwaliteit in of tegen de bestaande steden
224 kunnen worden ontwikkeld.

225
226 Het Rijk moet volgens de VROM-raad de corridorontwikkelingsgebieden aanwijzen:
227 waar, hoe en onder welke voorwaarden in principe corridorontwikkeling kan plaatsvinden.
228 Provincie en gemeenten zijn verantwoordelijk voor de nadere uitwerking, waarbij het Rijk
229 betrokken blijft vanwege toetsing van de randvoorwaarden en vanwege (een deel van) de
230 investering in infrastructuur. Zo'n corridorontwikkelingsgebied moet zich niet beperken tot de
231 infrastructuurdrager maar ook de aanliggende steden en het omliggende land moeten er bij
232 betrokken worden. Deze gebiedsgerichte benadering waarbij alle belangen aan tafel zitten
233 maakt het volgens de VROM-raad mogelijk dat welbewust gekozen corridors een versterking
234 van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland vormen en geen leegloop uit de
235 steden en verdere versnippering van het landelijke gebied veroorzaken. Om de negatieve
236 gevolgen van de nu plaatsvindende ongeplande corridorvorming te herstellen moet nog voor
237 2010 een begin gemaakt worden met de bewust geplande corridorontwikkeling zoals de
238 VROM-raad die voorstelt.

239
240 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit mr. P.G.A. Noordanus (voorzitter),
241 prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars, mw. ir. F.M.J. Houben, mw. M.C. Meindersma, drs.
242 R.H. de Ruiter (namens mr.drs. L.C. Brinkman) en mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. Deze
243 werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit ir. H.
244 Kieft (projectleider), drs. J.L. ten Broek, mw. mr. I.P. Sievers en mw. A.C. van der Zwan-van
245 der Kramer.

246
247 Op 8 maart 1999 zond de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
248 Milieubeheer een reactie op dit advies naar de Raad. Hij meldt dat het advies helderheid
249 schept over de definiëring van het corridorbegrip en over het kader waarbinnen dit
250 functioneert, namelijk als welbewust gekozen drager voor ruimtelijke ontwikkeling. Met
251 corridors is in beheerste mate tegemoet te komen aan dringende vestigingswensen van
252 huishoudens en bedrijven. Het advies geeft uitwerking aan deze beheerste ontwikkeling door
253 duiding van randvoorwaarden en selectieve, gebiedsgerichte invullingsmogelijkheden, die
254 complementair zijn ten opzichte van de bestaande verstedelijking. De door de Raad
255 aangeduide factoren voor corridorontwikkeling bieden tevens een esthetische dimensie voor
256 regionaal gedifferentieerde ontwerpen. Bij de totstandkoming van de Startnota ruimtelijke
257 ordening heeft het Kabinet nuttig gebruik gemaakt van de bevindingen van de Raad.
258 Uitwerking zal plaatsvinden in de Vijfde nota ruimtelijke ordening en in de nota's voor het
259 omgevingsbeleid van andere departementen, aldus de Minister.

260

261 **2.2 Leefomgevingsbalans**

262

263 Op 26 november 1998 vroeg de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
264 en Milieubeheer de Raad, op hoofdlijnen te adviseren over een aantal bestuurlijke aspecten
265 van de Leefomgevingsbalans, een door genoemd ministerie voorgesteld instrument dat,
266 passend in het nieuwe integrale beleid, op integratieve wijze inzicht geeft in ontwikkelingen
267 in de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De Minister vroeg het advies van de Raad op
268 drie punten:

- 269 • het nut van een dergelijk instrument voor het verder integreren van de verschillende
270 onderdelen van het leefomgevingsbeleid;
- 271 • de wijze waarop bij de verdere ontwikkeling van de Leefomgevingsbalans omgegaan zou
272 kunnen worden met het vraagstuk van aggregatie;
- 273 • de wijze waarop het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
274 Milieubeheer het proces van verdere ontwikkeling zou moeten aanpakken, om het
275 draagvlak voor deze benadering te vergroten.

276

277 Op 20 januari 1999 bracht de Raad zijn advies in briefvorm uit, met de volgende
278 hoofdpijn.

279
280 **De Leefomgevingsbalans vormt een interessante exercitie, maar er is nog een**
281 **lange weg te gaan voor het een bruikbaar beleidsinstrument is. Daarom moet het**
282 **instrument niet te snel in de beleidsarena worden gebracht. Doet men dat wel, dan**
283 **worden tegenkrachten gemobiliseerd en wordt de neiging tot verwerping van deze**
284 **aanpak groter.**

285
286 De Leefomgevingsbalans (LOB) is een poging om duurzaamheid als waarde bij de
287 ontwikkeling van de leefomgeving een prominentere plaats in de besluitvorming te geven.
288 Het feit dat dit wordt geprobeerd, beoordeelt de Raad positief. De wijze waarop dit in de nu
289 voorliggende voorzet gebeurt, voldoet echter niet. De Raad beveelt daarom aan:

- 290 • de leefomgevingsbalans te ontwikkelen als een set van indicatoren ten behoeve van
291 besluitvormingsprocessen op de verschillende overheidsniveaus, om de discussie te
292 structureren en relevante informatie op tafel te krijgen op een gestandaardiseerde
293 manier; wellicht een leefomgevingsanalyse (LOA) te noemen;
- 294 • bij de verdere ontwikkeling van de leefomgevingsbalans of -analyse een grotere
295 transparantie na te streven en het maximale aggregatieniveau te verlagen;
- 296 • de behoefte aan een leefomgevingsbalans of -analyse in een aantal welgekozen
297 proefprojecten te onderzoeken, systematisch te bezien in hoeverre bestaande monitoring-
298 instrumenten bruikbaar zijn, LOA en milieu-effectrapportage goed af te bakenen en te
299 stroomlijnen en zoveel mogelijk aan te sluiten bij internationale indexen en indicatoren.

300
301 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr. W.A. Hafkamp
302 (voorzitter), prof.ir. N.D. van Egmond en prof.dr. W.C. Turkenburg. Deze werkgroep werd
303 bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit ir. A.J.F. de Vries
304 (projectleider), drs. P.A. van Driel en mw. mr. I.P. Sievers.

305
306 Op 9 september 1999 zond de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
307 en Milieubeheer een reactie op het advies naar de Raad. Ten aanzien van de
308 verschijningsvorm acht de Minister, mede op basis van het advies, het uitbrengen van een
309 zelfstandige leefomgevingsbalans nog te vroeg, ook gezien het niet uitbrengen van een Nota
310 Leefomgevingsbeleid. Als er rondom een verder ontwikkelde leefomgevingsbalans een
311 gemeenschappelijke taal is ontstaan, zal het zelfstandig uitbrengen ervan opnieuw worden
312 bezien. Ten aanzien van de mate van aggregatie merkt de Minister op dat desaggregatie
313 van de leefomgevingsbalans naar meer dan drie indicatoren weliswaar de transparantie
314 vergroot, maar anderzijds de zeggingskracht van het instrument vermindert. Een evenwicht
315 tussen acceptatie en zeggingskracht zou gevonden kunnen worden door de drie hoogste
316 aggregaten te presenteren als een doorkijk vanuit tien à twaalf - transparant opgebouwde -
317 indicatoren die input zijn voor politieke besluitvorming. Verdere ontwikkeling van de
318 leefomgevingsbalans, meldt de Minister, zal worden ingebed in een beleidsproces met een
319 incrementele, iteratieve aanpak. De Minister zal het RIVM verzoeken het instrumentarium zo
320 te ontwikkelen dat toepassing op provinciaal, regionaal en projectniveau mogelijk wordt. De
321 door de Raad voorgestelde aansluiting bij internationale indexen en indicatoren wordt actief
322 nagestreefd; inmiddels hebben OESO en Wereldbank belangstelling getoond voor de
323 leefomgevingsbalans. Tot slot meldt de Minister dat hij het RIVM zal verzoeken om bij de
324 verdere aanpak de meer methodologische opmerkingen van de Raad ter harte te nemen.

325 326 **2.3 Stad en wijk: verschillen maken kwaliteit**

327
328 In zijn advies van 5 juni 1997 over de Ontwerpnota Stedelijke Vernieuwing heeft de
329 Raad reeds aangegeven zijn visie op de toekomst van de stad verder te willen uitwerken en
330 zich daarbij ook internationaal te willen oriënteren. In het werkprogramma 1998 is het

331 onderwerp 'Visie op de stad' opgenomen als een meerjarig thema. In afwachting van een
332 adviesaanvraag is de Raad in maart 1998 begonnen met de voorbereiding van een eerste
333 advies.

334
335 In het kader van de opstelling van dit advies heeft de Raad in oktober, november en
336 december 1998 vier expert meetings georganiseerd teneinde deskundigen te raadplegen
337 over de volgende opgaven van de stad: de fysieke, de economische, de sociale en de
338 ontwerp-opgave.

339
340 Op 16 december 1998 vroeg de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
341 en Milieubeheer, mede namens de Minister voor Grote Steden- en Integratiebeleid, de Raad
342 om advies.

343
344 Op 19 april 1999 bracht de Raad zijn advies uit, met de volgende hoofdlijn.

345
346 **Stedelijke vernieuwing moet vooral tegemoet komen aan de gevarieerde**
347 **woonwensen van mensen die nu in de steden wonen en van hen die er graag zouden**
348 **willen wonen. Er moeten meer keuzemogelijkheden zijn voor de huidige bewoners,**
349 **zodat zij geen reden hebben om de stad de rug toe te keren omdat de woning van hun**
350 **voorkeur niet te vinden is. Dit moet het belangrijkste motief zijn voor een beleid van**
351 **stedelijke herstructurering, en niet zozeer het tot stand brengen van een andere**
352 **bevolkingssamenstelling. Een beleid dat te veel gericht is op het aantrekken van**
353 **huishoudens met hogere inkomens van buiten de stad schiet zijn doel voorbij. De**
354 **omvang van die groep is niet alleen beperkt, maar ook schiet de aandacht voor de**
355 **bestaande bevolking dan te kort. Tussen en binnen de steden bestaan verschillen**
356 **(woningvoorraad, bevolking). Deze verschillen hoeven niet uitsluitend als een**
357 **probleem gezien te worden. Integendeel: in veel gevallen kunnen verschillen juist als**
358 **kwaliteit aangemerkt worden. Niet het wegwerken van verschillen tussen steden en in**
359 **de steden tussen de verschillende wijken moet centraal staan, maar het bieden van**
360 **keuzemogelijkheden aan bewoners en het tegengaan van uitsluiting. Elke wijk heeft**
361 **daarbij zijn eigen bijzonderheden en eigen kwaliteiten. Uitgaan van gemiddelden kan**
362 **de kwaliteit van het verschil tenietdoen. Verschillen moeten echter niet op uitsluiting**
363 **zijn gebaseerd. Keuzevrijheid voor iedereen en waardering voor het verschil liggen in**
364 **elkaars verlengde.**

365
366 Steden staan voor omvangrijke opgaven: aanpassingen in de stedelijke
367 woningvoorraad, verbetering van bedrijvigheid en de economische structuur, herwaarderen
368 van de openbare ruimte, het zoeken naar de juiste relatie tussen stad en landschap.
369 Maar ook de sociale problematiek, in verschillende gedaanten tot uitdrukking komend,
370 vraagt om een samenhangende en structurele aanpak. Samenhang en gelijktijdigheid in de
371 investeringen in de fysieke en sociale en economische sfeer zijn noodzakelijk.

372
373 Omvangrijke investeringen van overheden, corporaties en marktpartijen zijn nodig om
374 de kwaliteit van woningen en woonmilieus in de steden in overeenstemming te brengen met
375 de vraag van de bevolking. Het gaat dan om investeringen voor een periode van ten minste
376 tien jaar. Deze investeringen moeten passen in een beleidskader, gericht op de
377 ongedeelde stad; dit komt neer op het bieden van ruimte aan verscheidenheid in
378 woonmilieus. Beleid gericht op de ongedeelde stad richt zich op het bieden van ruimte aan
379 verscheidenheid in woonmilieus zonder uitsluiting. Verscheidenheid is gewenst door
380 toename van de welvaart en een grote verscheidenheid aan leefstijlen, niet in de laatste
381 plaats een variëteit in etnische zin. Een variëteit van ingrepen is nodig: de vragen zijn
382 gevarieerd en de oplossingen zullen dan ook gevarieerd moeten zijn.

383

384 De Raad dringt er op aan om per VINEX-regio een goede afstemming te organiseren
385 tussen de noodzakelijke herstructurering van de woningvoorraad, de VINEX-nieuwbouw en
386 de overige nieuwbouw. Het kan niet de bedoeling zijn dat de steden door de nieuwbouw
387 worden leeggezogen.

388
389 Met het benutten van de stuwende kant van de stedelijke diensteneconomie kan de
390 stedelijke economie versterkt worden. Ook moeten de cultuurhistorische potenties van de
391 steden meer benut worden. De stad is een kansrijk productiemilieu voor innovatie. Mede
392 hierom zou de kloof tussen de informele en de formele economie verkleind moeten worden.
393

394 De vorming van het Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing kan een belangrijke
395 stimulans zijn om tot vernieuwing van het beleid te komen. Een meerjarig financieel
396 perspectief en een decentrale aanpak zijn van wezenlijk belang. De bijdragen middels dit
397 investeringsfonds zijn echter gering ten opzichte van hoge verwachtingen die gesteld
398 worden en zijn ook beperkt als ze worden afgezet tegen de bijdragen die van corporaties en
399 marktpartijen verwacht worden. Er dreigt een gevaar van stagnatie door de beperkte
400 definiëring van herstructurering en door de afhankelijkheid van andere partijen. Vergroting
401 van de omvang van het fonds moet overwogen worden. De rijksoverheid kan zich het beste
402 met de beperkte middelen naar de steden initiërend en betrokken opstellen. Het is niet
403 verstandig te vluchten in procedurele toetsingen, die veel papier en veel inspanning vragen.
404 In het leven roepen van gekwalificeerde en gemengd samengestelde visitatiecommissies
405 verdient aanbeveling.

406
407 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit mw. M.C. Meindertsma
408 (voorzitter), prof.dr. J.W. Duyvendak en mr. P.G.A. Noordanus. Deze werkgroep werd
409 bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit dr. V.J.M. Smit
410 (projectleider), mw. D.H.H. Dreesens, mw.ir. M.H. van der Elst-Ran, drs. H.T. Hofstra en ir.
411 H. Kieft.

412
413 Een reactie op dit advies van de zijde van de Minister van Volkshuisvesting,
414 Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer wordt in het jaar 2000 verwacht.

415 416 **2.4 Wonen, beleid en legitimiteit**

417
418 In de adviesaanvraag Nederland 2030/Woonverkenningen van 27 juni 1997 had de
419 toenmalige Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
420 aangekondigd dat de Raad in 1998 een uitgebreidere adviesaanvraag over de
421 Woonverkenningen tegemoet kon zien. In afwachting van de adviesaanvraag is de Raad in
422 oktober 1998 begonnen met de voorbereiding van het advies.

423
424 Op 10 december 1998 zond de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
425 Ordening en Milieubeheer de Raad een adviesaanvraag ter zake. Hij kondigt hierin de
426 kabinetsnota 'Wonen in de 21^e eeuw' aan voor medio 2000. Hij verzoekt de Raad aan het
427 begin van het beleidsontwikkelingsproces zijn visie te geven op de onderwerpen die in de
428 nota aan de orde dienen te komen. Hij geeft hierbij de volgende vragen aan.

- 429 • Wat is, gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen, in de toekomst de (inhoudelijke)
430 legitimatie van het overheidsbeleid met betrekking tot het wonen?
- 431 • Wat betekent dit voor de afbakening van het beleidsterrein? In hoeverre is sprake van
432 overlap of integratie met andere beleidsterreinen?
- 433 • Is de ordening van het volkshuisvestingsveld nog wel toegesneden op de
434 maatschappelijke ontwikkelingen met betrekking tot het wonen, en zo nee, welke majeure
435 wijzigingen zouden daarin moeten worden aangebracht?

436

437 Ter voorbereiding van het advies heeft de Raad op 16 maart 1999 een expert
438 meeting belegd over de legitimititeit van overheidsbeleid in het wonen.

439
440 Op 25 juni 1999 bracht de Raad zijn advies uit aan de Staatssecretaris van
441 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, met de volgende hoofdlijn.

442
443 **Er zijn veel goede redenen voor een actieve rol van de overheid in het wonen.**
444 **De bewoner moet kunnen kiezen tussen huren en kopen. Een algemene stimulering**
445 **door de overheid van de ene sector boven de andere is ongewenst. De fiscale**
446 **behandeling van huren en kopen moet door een Staatscommissie onderzocht worden.**
447 **Publieke inbedding van de woningcorporaties is wenselijk, gedwongen privatisering**
448 **van de corporaties is ongewenst. Corporaties kunnen marktactiviteiten ondernemen**
449 **als de inzet van het non-profitvermogen voor de kerntaken gewaarborgd is.**

450
451 Er is volgens de VROM-raad een brede legitimering voor overheidsbeleid in het
452 wonen. Deze ligt in de grote samenhang van het wonen met andere beleidsterreinen: milieu
453 en duurzaamheid, ruimtelijke ordening, armoede en sociale zekerheid, zorg en welzijn. Maar
454 ook het bevorderen van de doelmatigheid en de rechtvaardigheid in het wonen vormt een
455 grond voor overheidsbeleid. In de Agenda van de Staatssecretaris van Volkshuisvesting,
456 Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer is de legitimering voor overheidsbeleid te smal
457 gedefinieerd. Ook is ten onrechte de indruk gewekt dat keuzevrijheid van de burger in het
458 wonen haaks staat op overheidsbeleid. Om de keuzemogelijkheden van de burgers te
459 vergroten is juist beleid nodig, zo meent de Raad.

460
461 Er zijn grote veranderingen gaande op de woningmarkt. Zo is er meer behoefte aan
462 identiteit en zelfbeschikking, aan kwaliteit. De noodzaak om grootschalige nieuwbouw te
463 realiseren neemt af. Er is dus een beleid nodig dat burgers maar ook de diverse instituties in
464 het wonen meer mogelijkheden biedt. Een centrale planning door de overheid ligt hierdoor
465 veel minder voor de hand.

466
467 De overheid dient te bevorderen dat lage-inkomensgroepen kunnen delen in de groei
468 van de woningkwaliteit. De keuzevrijheid mag vergroot worden en een scheidslijn tussen
469 huren en kopen moet worden tegengegaan. Dit betekent ook dat er in sociaal opzicht geen
470 hard onderscheid mag zijn in de toegang tot stedelijke, suburbane en landelijke
471 woonmilieus.
472 Verder adviseert de Raad de zekerheid van het wonen te vergroten. Risico's van mensen in
473 andere sferen - werk, privé - moeten niet onmiddellijk tot gedwongen verhuizing leiden. Voor
474 keuzevrijheid en voor zekerheid in het wonen is de rol van de individuele huursubsidie van
475 grote betekenis. Deze regeling dient naar het oordeel van de Raad deel te blijven uitmaken
476 van het woonbeleid.

477
478 De Raad is positief over de rol van de woningcorporaties als schakel tussen de
479 overheid en de vrije markt. Publieke inbedding van de woningcorporaties is wenselijk, in
480 gedwongen privatisering van de corporaties ziet de Raad niets. Corporaties moeten de
481 ruimte krijgen om een eigen keuze te maken. Zij kunnen marktactiviteiten ondernemen als
482 de inzet van het non-profitvermogen voor de kerntaken gewaarborgd is.

483
484 Door de grotere nadruk op de keuzevrijheid mag meer gekeken worden naar de
485 betekenis van het eigen woningbezit voor de doelen van het woonbeleid. In de Agenda van
486 de Staatssecretaris blijft dit achterwege. Hierbij moet ook de fiscale behandeling betrokken
487 worden (bijvoorbeeld hypotheekrenteaftrek, overdrachtsbelasting). De Raad stelt voor dat
488 een Staatscommissie de fiscale behandeling van huren en kopen in kaart brengt en
489 voorstellen doet voor een evenwichtige verhouding tussen huur- en koopsector.

490

491 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr. J. van der Schaar
492 (voorzitter), prof.dr. W.J. Duyvendak, prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars, ir. J.J. de
493 Graeff, mw. prof.mr. de Jong, mw. M.C. Meindersma en mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. Deze
494 werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit dr.
495 V.J.M. Smit (projectleider), mr. J. Bruggeman, mw. mr. C. Cockram, mw. M.J.J. van der
496 Laan en mw. mr. I.P. Sievers.

497

498 Op 14 oktober 1999 heeft de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
499 Ordening en Milieubeheer met de Raad een vervolggesprek gevoerd over dit advies. Hieruit
500 is een aanvullende adviesaanvraag voortgekomen (zie onder 2.8).

501

502 Op 20 oktober 1999 zond de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke
503 Ordening en Milieubeheer de Raad afschrift van een brief aan de voorzitter van de Tweede
504 Kamer, met een reactie op het advies. Het advies speelt een belangrijke rol bij de
505 voorbereiding van de Nota Wonen. Aangezien deze voorbereiding nog gaande is en de
506 Staatssecretaris op onderdelen nog met de Raad in gesprek is (zie boven), volstaat hij met
507 een korte reactie met onder meer de volgende hoofdpunten. Hij is het met de Raad eens dat
508 geen behoefte bestaat aan een radicaal nieuw beleidsstelsel, maar ziet een zeker
509 'overgewicht' van de 'ordering', waardoor de vrijheid van de individuele burgers in het
510 gedrang komt. Hij steunt de uitspraak van de Raad dat er een brede legitimering bestaat
511 voor overheidsbeleid voor het wonen en waardeert het feit dat de Raad hierbij aandacht
512 vraagt voor de culturele identiteit en de duurzaamheid. Hij is met de Raad van mening dat er
513 een overheidstaak blijft op het sociale vlak van het wonen en voorts dat het beleid gericht
514 moet worden op het aanbieden van keuzemogelijkheden op de markt, ook aan de lagere-
515 inkomensgroepen. Ten aanzien van de instituties merkt hij op dat vele daarvan een grote
516 betekenis hebben voor marktstabilisatie en risicobeperking; het is niet zijn bedoeling
517 geweest fundamentele discussies over nuttige runcties op te roepen, maar hij wil het
518 bestaan van instituties niet als vanzelfsprekendheid aanvaarden. De Staatssecretaris meldt
519 dat hij de Raad nadere vragen heeft gesteld over de rol van gemeenten en provincies. Hij
520 steunt het voorstel van de Raad voor een staatscommissie voor onderzoek naar de fiscale
521 behandeling van huren en kopen niet; het regeerakkoord is hierover heel helder.

522

523 **2.5 Sterk en mooi platteland**

524

525 In het werkprogramma 1998 heeft de Raad aangegeven dit onderwerp van groot
526 belang te achten. In de brief van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
527 Milieubeheer over de 'adviesvoornemens' voor 1999 wordt opgemerkt dat de Raad medio
528 1998 zal worden gevraagd om - parallel aan de ontwikkeling van een Strategische Visie
529 Landelijk Gebied door het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
530 Milieubeheer - een advies uit te brengen over een nader te bepalen inhoudelijk thema. In juli
531 1998 is de Raad - in afwachting van een adviesaanvraag - begonnen met de voorbereiding
532 van het advies.

533

534 Voor het advies heeft de Raad in 1998 een studie laten schrijven over de agrarisch-
535 ruimtelijke ontwikkelingen in Nederland en vier essays over de kwaliteit van het Nederlandse
536 cultuurlandschap. Voorts heeft de Raad in januari 1999 regionale rondetafelgesprekken
537 belegd in Noordwest-Groningen/Noordoost-Friesland (Lauwersland), Midden-Brabant, de
538 'Groenblauwe Slinger' (het gebied ten zuidwesten van het Groene Hart tussen Den Haag,
539 Rotterdam en Zoetermeer) en Zeeland.

540

541 Op 18 februari 1999 vroegen de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening
542 en Milieubeheer en de toenmalige Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de
543 Raad voor het Landelijk Gebied en de VROM-raad om advies over de toekomstige

544 ruimtelijke ordening en inrichting van de landelijke gebieden in Nederland. De beide raden
545 hebben contact met elkaar onderhouden over de uit te brengen adviezen.

546

547 Op 13 juli 1999 bracht de VROM-raad zijn advies uit aan de Minister van
548 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en eveneens aan de Minister van
549 Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, met de volgende hoofdlijn.

550

551 **Nederland is feitelijk een stad in Noordwest-Europa met grote 'groene longen':**
552 **het platteland. De voortgaande verstedelijking maakt het platteland, dat steeds meer**
553 **het domein van alle Nederlanders is, snel schaarser. De VROM-raad wil krachtig**
554 **beleid om de landelijke gebieden gereed te maken voor de samenleving van de 21^e**
555 **eeuw. Dit vergt regionaal maatwerk door sterke provinciebesturen. Het platteland**
556 **krijgt een breder sociaal-economisch draagvlak doordat nieuwe bewoners en**
557 **ondernemers zich vestigen in bestaande woningen en bedrijfsgebouwen. Boeren**
558 **krijgen een bredere functie. De voltooiing van de Ecologische Hoofdstructuur heeft de**
559 **hoogste prioriteit. Extra accent wordt gelegd op investeren in de hoge**
560 **omgevingskwaliteit van het Noorden en Zeeland, beide nog unieke 'open' gebieden. In**
561 **het drukke West- en Zuid-Nederland pleit de Raad voor een beheerst**
562 **verstedelijkingsexperiment in twee corridors.**

563

564 De druk op het Nederlandse platteland neemt toe. Door verstedelijking en
565 toenemende mobiliteit dreigt het platteland te versnipperen en te 'verstenen'. Tegelijkertijd
566 groeit de behoefte van de samenleving aan natuur en recreatie. Om een frontale botsing
567 tussen beide ontwikkelingen te voorkomen, zijn duidelijke keuzen nodig. De VROM-raad
568 doet daarvoor aanbevelingen. Hij onderscheidt in het platteland naar de mate van
569 verstedelijking: overdrukgebieden (nabij de Randstad), overloopgebieden (groeiregio's in
570 Oost- en Zuid-Nederland) en onderdrukgebieden (het Noorden en Zeeland).
571 De Raad beziet de wenselijke ontwikkeling van deze regio's vanuit vier kwaliteitscriteria:
572 economische doelmatigheid van het grondgebruik, sociale rechtvaardigheid, ecologische
573 duurzaamheid en culturele identiteit.

574

575 De Raad meent dat land- en tuinbouw dominante grondgebruikers blijven. Zij moeten
576 produceren binnen steeds strengere milieu-eisen en voor kieskeuriger consumenten.
577 Bovendien beheren zij het grootste deel van ons cultuurlandschap. Waar agrarische
578 productie onverenigbaar is met het behoud van biodiversiteit, moeten landbouw en
579 natuurbeheer worden gescheiden. In elk geval moet meer publiek en privaat geld
580 vrijgemaakt worden om de Ecologische Hoofdstructuur volgens plan in 2018 te voltooien.
581 Het tempo waarin grote aaneengesloten eenheden natuurgebied tot stand komen ligt nu
582 onaanvaardbaar laag. Om ook de noodzakelijke extra aandacht voor cultuurhistorische
583 monumenten te waarborgen suggereert de Raad de aanwijzing van een financieel
584 gewaarborgde 'cultuurlandschappelijke kerncollectie Nederland'.

585

586 De vitaliteit van het platteland kan volgens de VROM-raad een krachtige impuls
587 krijgen door het nieuwe wonen en werken in landelijke gebieden te bevorderen. Dit wordt
588 mogelijk dankzij de toegenomen mobiliteit en communicatiemogelijkheden. Nieuwe
589 bewoners en ondernemers kunnen zich vestigen in bestaande woningen en voormalige
590 boerderijen in de onderdrukgebieden. Dit verstevigt het draagvlak voor openbare
591 voorzieningen en gaat verdere leegloop tegen. Nabij stedelijke gebieden stelt de Raad rood-
592 voor-groen regelingen voor om stadsrandzones duurzaam in te richten.

593

594 Vooral in het Noorden en Zeeland zijn forse investeringen nodig in de regionale
595 ruimtelijke kwaliteit in het belang van de gehele Nederlandse en Noordwest-Europese
596 samenleving. Hier is nog ruimte voor een sterke en schone landbouw, en voor toerisme en

597 recreatie, gekoppeld aan rijke landschappen en een robuuste Ecologische Hoofdstructuur.
598 De prioriteiten van de commissie-Langman moeten in dit kader nog eens worden gezien.
599

600 Het groeiende belang van het platteland als leef- en verblijfsruimte rechtvaardigt
601 extra investeringen in de bereikbaarheid ervan. Knelpunten in de ontsluiting van recreatieve
602 trekpleisters zoals de Zeeuwse kust moeten worden opgelost. Speciale openbaar-
603 vervoervoorzieningen kunnen helpen de seizoenspieken op te vangen. Regionale zonerings
604 van diverse soorten recreatie moet de aantrekkelijkheid van het toeristisch-recreatieve
605 product van Zeeland verder verhogen. In de overdrukgebieden zoals het Groene Hart moet
606 de inrichting voor fietsers, wandelaars en vaarrecreanten veel aantrekkelijker worden en het
607 schrijnende tekort aan recreatiemogelijkheden worden verkleind.
608

609 De verdere verstedelijking in de landelijke gebieden moet in goede banen worden
610 geleid. Daarom bepleit de VROM-raad een zorgvuldig experiment met twee corridors:
611 Amsterdam-Den Haag-Rotterdam en Breda-Tilburg-Eindhoven. Hierdoor kan beheerste
612 verstedelijking samengaan met het open houden van gebieden die behoren tot de
613 Ecologische Hoofdstructuur.
614

615 De landelijke gebieden kennen een grote regionale verscheidenheid. Het behoud
616 daarvan vergt effectief inrichtingsbeleid door sterke, initiërende provincies. Zij moeten
617 daartoe de beschikking krijgen over betere instrumenten en de bijbehorende financiële
618 middelen.
619

620 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit mw. prof.mr. J. de Jong
621 (voorzitter), prof.dr. R. Engelsdorp Gastelaars, ir. J.J. de Graeff, mw. ir. F.M.J. Houben en
622 drs. T.J. Wams. Deze werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat,
623 bestaande uit ir. P.W.F. Petrus (projectleider), mw. J. Crince, drs. D.H. van Dijk, ir. J.J.H.
624 Egberts en ir. A.J.F. de Vries.
625

626 De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft in een
627 overleg met de voorzitter van de Raad gemeld dat hij eerst in het kader van de Vijfde Nota
628 Ruimtelijke Ordening op het advies zal reageren.
629

630 **2.6 Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk**

631

632 In het werkprogramma 1998 heeft de Raad aangegeven het internationale
633 milieubeleid te beschouwen als een belangrijk thema. De Minister van Volkshuisvesting,
634 Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft in zijn brief over de 'adviesvoornemens' voor
635 1999 aangegeven dat de Raad om advies zal worden gevraagd over het internationale
636 milieubeleid, meer specifiek de eventuele vertaling van de ontkoppeling tussen economische
637 activiteit en milieubelasting naar het mondiale kader. Op 23 december 1998 vroeg de
638 Minister conform dit voornemen de Raad het advies over mondiaal milieubeleid te richten op
639 de zogeheten 'ecologische voetafdruk'.
640

641 Voor dit advies heeft de Raad op 15 juli 1999 een rondetafelgesprek georganiseerd.
642

643 Op 3 september 1999 bracht de Raad zijn advies uit, met de volgende hoofdlijn.
644

645 **Het Nederlandse milieubeleid moet zich niet alleen richten op de milieueffecten**
646 **van onze productie- en consumptiestructuur in eigen land, maar ook rekening houden**
647 **met de milieudruk in het buitenland. Dit zou ook voor andere landen moeten gelden.**
648 **Alleen zo kunnen mondiale milieuvorraden duurzaam worden beheerd.**
649

650   *Gebruik de ecologische voetafdruk niet als beleidsinstrument voor duurzaamheid maar*
651 *bevorder zelfregulering van het persoonlijke milieugedrag.* De ecologische voetafdruk geeft aan
652 hoeveel hectaren vruchtbare grond en water denkbeeldig gebruikt worden voor onze
653 consumptie. Een aantal burgers gebruikt de voetafdruk om na te denken over het eigen
654 consumptiegedrag. Vanwege de vele bezwaren die tegen de voetafdruk als
655 duurzaamheidsindicator zijn aan te voeren, is deze indicator onvoldoende geschikt om beleid
656 mee te sturen. Daarvoor zijn onderliggende getallen en gegevens nodig.
657

658   *Sluit bij internationale samenwerking aan bij onze handelsrelaties.* Nederland zou zijn
659 ontwikkelingssamenwerking mede moeten richten op landen waar negatieve milieueffecten
660 optreden door export naar of investeringen vanuit Nederland, of waar een gebied of object van
661 mondiale betekenis bedreigd wordt. Hiervoor bestaan diverse mogelijkheden zoals
662 technologieoverdracht, het sluiten van milieukostendekkende handelscontracten, 'debt-for-
663 nature swaps' en het instellen van milieu-investeringsfondsen.
664

665   *Bewaak de Nederlandse geloofwaardigheid.* Nederland moet zijn 'eigen' milieuvorraden
666 van mondiale betekenis, waaronder de Waddenzee, zorgvuldig beheren. Alle voor de natuur
667 mogelijk schadelijke activiteiten moeten derhalve zorgvuldig worden beoordeeld. Daarnaast
668 dienen de Nederlandse standpunten in internationale gremia consequent te passen bij het
669 streven naar duurzame ontwikkeling.
670

671   *Voorkom dat concurrentie ten koste gaat van het milieu.* Nederland moet zich ervoor
672 inzetten dat de Wereldhandelsorganisatie de consequenties aanvaardt van internationale
673 milieuverdragen en deze verdragen toepast in de handelsregels. Zo wordt voorkomen dat een
674 slecht milieubeleid de concurrentiepositie verbetert. Nederland moet duurzaamheidsschadelijke
675 subsidies afschaffen en bevorderen dat dit elders ook gebeurt. Uiteindelijk moeten de
676 milieukosten consequent en volledig tot uitdrukking worden gebracht in de prijzen op de
677 wereldmarkt.
678

679   *Stimuleer onderzoek naar milieu-effecten van handel en investeringen in het buitenland.*
680 De milieugevolgen in het buitenland als gevolg van onze consumptie en via handel en
681 investeringen moeten nader onderzocht worden. Nederland moet bij krediet- en
682 garantieverlening met publieke middelen de richtlijnen voor kredietverlening van de Wereldbank
683 toepassen en projecten daar achteraf op toetsen.
684

685   *Stimuleer de product- en procesvernieuwing.* De Nederlandse overheid moet
686 ontwikkeling en toepassing van technologie met een netto lagere mondiale milieubelasting
687 bevorderen. In eigen land moet zij daartoe allerlei belemmeringen voor productverbetering
688 wegnemen, onder andere door minder regels te stellen. Financiële steun moet zij verlenen aan
689 fundamentele innovaties. Investerings hierin kunnen grote betekenis hebben voor het milieu,
690 maar verdienen zich pas na lange tijd terug. Derhalve is een rol voor de overheid weggelegd.
691 Deze inspanningen moeten waar mogelijk internationaal worden gecoördineerd, bijvoorbeeld
692 door afspraken van grote multinationals met een groep landen.
693

694   *Bevorder milieusparend gedrag.* De overheid moet waar mogelijk belemmeringen
695 wegnemen voor minder milieubelastende levensstijlen. Door bewustwording en
696 voorbeeldwerking kan op termijn wellicht een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het
697 verminderen van de negatieve effecten van onze consumptie.
698

699   *Versterk de invloed van de consument.* Nederland moet zich inzetten voor het versterken
700 van de invloed van consumenten op producenten door hun aankoopgedrag, bijvoorbeeld door
701 een productinformatiesysteem dat de effecten langs de gehele keten kwantificeert, mits
702 uitvoerbaar en effectief. Zo'n systeem kan om te beginnen in Nederland worden ingevoerd, maar
703 zou ook in de Europese richtlijnen een plaats moeten krijgen. Ook moet Nederland zich ervoor

704 inzetten dat het recht op productinformatie over de hele levenscyclus opgenomen wordt in
705 wereldhandelsovereenkomsten.

706
707 *Ontwikkel indicatoren voor duurzame ontwikkeling.* De invloed van onze consumptie op
708 duurzaamheid verdient nader onderzoek, evenals het resultaat van de beleidsinspanningen op
709 dit vlak. Dit vereist het ontwikkelen en toepassen van indicatoren die voor het beleid direct
710 bruikbaar zijn. Zo is het wenselijk indicatoren te ontwikkelen die de Nederlandse invloed
711 weergeven op het gebruik van arealen, bodemvruchtbaarheid, erosie, beschikbaarheid van
712 geschikt water, soortenrijkdom en het vervullen van ecologische functies. Ook zijn
713 beleidsindicatoren nodig die alle emissies in binnen- en buitenland in kaart brengen vanwege de
714 goederen en diensten die wij in Nederland consumeren.

715
716 *Bevorder de coördinatie van beleid gericht op duurzaamheid.* Mondiaal
717 duurzaamheidsbeleid omvat internationale handel, ontwikkelingssamenwerking,
718 arbeidsvoorwaarden, visserij, landbouw, natuur, technologie en milieu. Voorwaarde voor
719 succesvol beleid is een sterkere coördinatie binnen de Nederlandse overheid, zowel van
720 binnenlandse beleidsmaatregelen als bij het in internationaal verband innemen en promoten van
721 standpunten van Nederland.

722
723 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr. W.C. Turkenburg
724 (voorzitter), prof.dr.ir. J. van der Schaar en drs. T.J. Wams. Aan de vergaderingen hebben
725 tevens deelgenomen de externe deskundigen drs. R.J.M. Maas, prof.dr. J.B. Opschoor en
726 prof.dr. H. Verbruggen. Deze werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het
727 secretariaat, bestaande uit drs. R.C.H. Flipphi (projectleider), drs. D.H. van Dijk, mw. drs. A.
728 Kwak en ir. A.J.F. de Vries.

729
730 De Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zal in het
731 vierde Nationaal Milieubeleidsplan op dit advies reageren.

732

733 **2.7 Mobiliteit met beleid**

734

735 In de werkprogramma's 1998 en 1999 is Mobiliteit als mogelijk (meerjarig) thema
736 genoemd. In afwachting van de adviesaanvraag is de Raad in december 1998 begonnen
737 met de voorbereiding van het advies. Hij heeft in dit verband drie expert meetings
738 georganiseerd: op 9 maart 1999 over trends en prognoses, op 16 april 1999 over
739 verstedelijkingsprocessen, mobiliteit en mobiliteitssystemen en op 29 april 1999 over de
740 institutionele organisatie van het vervoerssysteem.

741

742 Op 25 mei 1999 vroeg de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
743 Milieubeheer de Raad om advies over de bijdrage die vanuit de sector verkeer en vervoer
744 geleverd kan worden aan doelstellingen op het gebied van ecologie en ruimtelijke ordening,
745 tevens ingaand op spanningen die bij de afweging van belangen kunnen optreden. De
746 Minister vroeg het advies met het oog op de totstandkoming van de Vijfde Nota Ruimtelijke
747 Ordening en het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan.

748

749 Op 11 november 1999 bracht de Raad zijn advies uit, met de volgende hoofdlijn.

750

751 **Erken dat verdere groei van mobiliteit een gegeven is in onze economie,**
752 **samenleving en cultuur. Erken dat het niet zal lukken de groei van het wegverkeer**
753 **echt af te remmen met compacte stadsbeleid en het huidige ABC-locatiebeleid, noch**
754 **met hogere accijnzen, en dat het evenmin zal lukken een echte verschuiving in de**
755 **voertuigkeuze te bewerkstelligen. Richt het beleid op het bestrijden van de negatieve**
756 **gevolgen van mobiliteit in plaats van het terugdringen van mobiliteit.**

757

758 **De uitstoot door het wegverkeer van NO_x, CO₂ en andere stoffen kan verreweg**
759 **het beste worden opgelost door technische verbeteringen. De problemen rond bereik-**
760 **baarheid en leefbaarheid kunnen het beste worden aangepakt op regionaal en lokaal**
761 **niveau. Infrastructuur kan veel beter benut worden door benutting van nieuwe**
762 **informatietechnologie en door beprijzing. De kosten van het verkeer moeten beter in**
763 **rekening gebracht worden, niet zozeer door lastenverhoging als wel door meer**
764 **variabilisatie en differentiatie. De bevordering van openbaar vervoer moet veel**
765 **selectiever gebeuren, op strategisch gekozen trajecten, vooral op dichtslibbende**
766 **routes tussen knooppunten. Bij uitbreiding van infrastructuur moet een uitstekende**
767 **inpassing in de omgeving voorop staan, en nieuwe tracés zijn hooguit aan de orde bij**
768 **onmisbare schakels in het vervoersstelsel.**
769

770 Het lukt niet of nauwelijks om met ruimtelijk beleid de mobiliteit te verminderen.
771 Invloed op de voertuigkeuze lukt alleen plaatselijk en op specifieke trajecten enigszins.
772 Daardoor is met ruimtelijk beleid en bevordering van openbaar vervoer de landelijke uitstoot
773 van stikstofoxiden (verzurend) en koolstofdioxide (belangrijkste broeikasgas) nauwelijks of
774 niet te beperken. Het ruimtelijke beleid moet ontlast worden van deze doelen. Dit beleid
775 moet specifiek worden ingezet voor verbetering van bereikbaarheid en leefbaarheid.
776

777 Het wegverkeer is ondanks de sterke groei op veel punten zeer veel schoner
778 geworden. Nieuwe beschikbare technieken maken verdere verbetering mogelijk. Door
779 vernieuwing van voertuig- en brandstoftechnologie ligt ook een forse vermindering van de
780 uitstoot van koolstofdioxide in het verschiet. Vooral de brandstofcel-technologie is daarbij
781 veelbelovend. Om het verkeer in de tussentijd op een kosteneffectieve manier te laten
782 bijdragen aan het klimaatbeleid is de introductie van economische instrumenten nodig. De
783 Raad pleit voor een heffing op koolstof- of brandstofgebruik mits die ook geldt voor andere
784 sectoren, of voor verhandelbare emissierechten.
785

786 De jaarlijkse kosten voor de gemiddelde automobilist lijken inmiddels redelijk in
787 overeenstemming met de totale kosten - inclusief de maatschappelijke kosten - die hij
788 veroorzaakt. De wijze waarop deze rekening wordt gepresenteerd, geeft de automobilisten
789 echter veel te weinig prikkels om de maatschappelijke kosten terug te dringen. Daartoe moet
790 het aandeel van de variabele kosten hoger worden, al dan niet gecompenseerd door
791 verlaging van de vaste kosten. Ook is er meer differentiatie in beprijzing nodig. Op plaatsen
792 en tijdstippen waar het autoverkeer meer maatschappelijke kosten veroorzaakt, zou men
793 ook meer moeten gaan betalen. Dat kan door congestieheffingen, parkeertarieven,
794 motorrijtuigenbelasting op basis van uitstootkenmerken, et cetera.
795

796 De rol van het internationale transport bij de problemen van milieu en congestie wordt
797 zwaar overschat. Veruit de grootste bijdrage komt van het binnenlandse wegtransport. De
798 ontwikkeling naar een kenniseconomie lost de problemen met mobiliteit niet op, want die
799 leidt eerder tot meer dan tot minder vervoer van goederen en personen. De sector betaalt
800 nog niet alle kosten die hij veroorzaakt.
801

802 De kern van de congestieproblemen zit in het massale personenverkeer op lokaal en
803 regionaal niveau. Om de bereikbaarheid te verbeteren zijn op strategisch goed gekozen
804 trajecten investeringen in modern openbaar vervoer nodig, vooral tussen knooppunten en
805 concentraties van winkels, bedrijven en instellingen. De groei van vracht- en bestelverkeer in
806 en rond de steden moet beteugeld worden door een aanvalsplan, gericht op betere belading,
807 bevordering van stadsdistributie en slimme vestiging van vervoersintensieve bedrijven. Er
808 zijn prima fietsvoorzieningen nodig, gedeeld autogebruik verdient stimulering, parkeren moet
809 betaald worden niet alleen in de stadscentra maar in het gehele stedelijk gebied, en
810 vervoersstromen tussen de steden moeten gebundeld worden. De aanleg van ondergrondse
811 distributiestelsels verdient grondige studie.

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

De Raad bepleit een getrapte aanpak bij de besluitvorming over investeringen om knelpunten in het verkeer op te lossen. Voorop staat betere benutting van aanwezige verkeersinfrastructuur, onder meer door intensieve toepassing van informatie- en communicatietechnologie. Verder moeten weggebruikers een prijs gaan betalen die mede afhangt van plaats en tijd van het weggebruik. Zo'n beprijzing helpt ook bij de selectie van investeringen waar capaciteitsvergroting echt nodig is. Investeren in uitbreiding moet in beginsel beperkt blijven tot toevoegingen aan *bestaande* infrastructuur. De Raad wil nieuwe tracés niet geheel uitsluiten, maar wel beperken tot absoluut onmisbare schakels in een modern vervoersstelsel. In beide gevallen is goede inpassing in de omgeving een eerste vereiste; met de ruimte moet zorgvuldig omgegaan worden. Voor het openbaar vervoer is een selectief investeringsprogramma nodig, gericht op snelle, frequente verbindingen tussen knooppunten en op verbindingen tussen nieuwe grootstedelijke subcentra.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr. W.A. Hafkamp (voorzitter), mw. M.M. van den Brink, mw. prof.dr.ir. I.S. Sariyildiz, prof.dr.ir. J. van der Schaar, drs. T.J. Wams en mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. Als extern deskundige nam prof.ir. F. le Clercq deel aan de beraadslagingen. Deze werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit drs. P.A. van Driel (projectleider), mw. J. Crince, mw. drs. M.P. Hoogbergen en mw. M.A.C.C. Oomen.

Een reactie van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer wordt verwacht in het jaar 2000.

2.8 Huurbeleid met contractvrijheid

Tijdens het gesprek van de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer met de Raad op 14 oktober 1999 over het advies 'Wonen, beleid en legitimiteit' kwam ook de invulling van het huurbeleid op langere termijn aan de orde. De Staatssecretaris vroeg de Raad om apart nader op dit onderwerp in te gaan. Op 2 november 1999 formuleerde de Staatssecretaris enkele vragen ter zake, die als volgt zijn samen te vatten.

1. Is centrale huurprijsregulering door de overheid nog wel zinvol? Hierbij wordt gewezen op de toenemende ontspanning op de huurmarkt en de plannen om de corporaties aan scherpere regelgeving te binden.
2. Is het denkbaar om uit te gaan van volledige contractvrijheid bij nieuwe huurovereenkomsten? Gesteld wordt dat van de contractvrijheid materieel niet veel over is door de centrale normering.
3. Is het denkbaar om bij een normering van een maximaal redelijke huur het woningwaarderingstelsel volgens het puntensysteem te vervangen door een waardering op basis van de WOZ-waarde?
4. Kan de beslechting van huurgeschillen volledig een zaak van huurders en verhuurders worden?
5. Wat zijn de gedachten van de Raad over een meer bindend afsprakenstelsel tussen de overheid en de woningcorporaties bij handhaving van het non-profitregime voor de woningcorporaties?

De Raad bracht op 17 december 1999 advies uit aan de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, met de volgende hoofdlijn.

De vrijheid van verhuurders en huurders om met elkaar een contract aan te gaan, is van wezenlijke betekenis voor het functioneren van de woningmarkt. Van overheidswege zijn kaders en randvoorwaarden te geven waarbinnen de

865 **onderhandelingen tussen verhuurders en huurders plaatsvinden. Centrale sturing op**
866 **het niveau van de huurprijzen van individuele woningen is ongewenst.**
867

868 Als huurder en verhuurder niet tot overeenstemming komen, dienen zij te kunnen
869 terugvallen op een stelsel van geschillenbeslechting. Er is dan behoefte aan een
870 toegankelijke en laagdrempelige procedure en aan normen inzake de redelijkheid van de
871 huur. Handhaving van de huurcommissies onder de restrictie van beleidsmatige centralisatie
872 en professionalisering is noodzakelijk. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een grotere
873 oordeelsvrijheid bij geschillenbeslechting, die in de toekomst nodig zal zijn. Bovendien biedt
874 beleidsmatige centralisatie ook kansen voor het inbrengen van de resultaten van overleg
875 tussen vertegenwoordigers van huurders en verhuurders.
876

877 In het huidige stelsel van woningwaardering wordt weinig recht gedaan aan de
878 toenemende behoefte aan differentiatie van huurcontracten en aan de grote verschillen in de
879 verhoudingen tussen vraag en aanbod op de regionale en lokale woningmarkten. Er is dus
880 behoefte aan vereenvoudiging van het stelsel én aan differentiatie ervan. Aanpassing van
881 het stelsel van woningwaardering is aan te bevelen waarbij meer aansluiting gezocht wordt
882 met ontwikkelingen in de markt. Waardering op basis van de WOZ-waarde is echter in dit
883 kader niet aan te raden.
884

885 Er is op dit moment reden tot een gematigde ontwikkeling van de huren. Op langere
886 termijn zal bij de huurontwikkeling naar een veelheid van zaken gekeken moeten worden: de
887 ontwikkeling van de totale woonlasten, de beschikbaarheid van goedkope woningen, het
888 gebruik van de huursubsidie, de investeringscapaciteit van marktpartijen.
889

890 Centrale huurprijsregulering is dus zinvol. Het is niet verstandig in het beleid uit te
891 gaan van volledige contractvrijheid bij nieuwe huurovereenkomsten. Juist verhoging van de
892 liberalisatiegrens is zinvol. Het is ongewenst, zelfs ten principale, om het aan partijen zelf
893 over te laten de huurgeschillen te beslechten. De Raad is voorstander van meer bindende
894 afspraken met woningcorporaties over de kernopgaven in het wonen.
895

896 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr.ir. J. van der Schaar
897 (voorzitter), mr. P.G.A. Noordanus, mw. prof.mr. J. de Jong. Als externe deskundigen waren
898 betrokken mr. T. Zuidema en dr. P. Boelhouwer. Deze werkgroep werd bijgestaan door dr.
899 V.J.M. Smit (secretariaat, projectleider).
900

901 Een reactie van de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
902 Milieubeheer wordt verwacht in het jaar 2000.
903

904 **2.9 Nederland en het Europese milieu**

905
906 In het werkprogramma 1998 heeft de Raad aangegeven het internationale
907 milieubeleid te beschouwen als een belangrijk thema. De Minister van Volkshuisvesting,
908 Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer heeft in zijn brief over de 'adviesvoornemens' voor
909 1999 aangegeven dat de Raad om advies zal worden gevraagd over het Europese
910 milieubeleid, meer specifiek over de vraag hoe Nederland zich moet opstellen ten aanzien
911 van de ontwikkeling van het Europese milieubeleid in een groter wordende Europese Unie.
912 Op 23 december 1998 vroeg de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
913 Milieubeheer conform dit voornemen de Raad, het advies over Europees milieubeleid te
914 richten op de vraag naar verschillende snelheden in Europa. Uitgangspunt voor de
915 vraagstelling van de Minister is de realisatie van de Nederlandse milieubeleidsdoelen zoals
916 vastgelegd in het NMP3. De Minister stelt in dat kader de volgende vragen:

- 917 • dient Nederland in het Europese beleid te streven naar maximale uniformiteit ten aanzien
918 van het beschermingsniveau, of

- 919 • dient Nederland in het Europese beleid actief gebruik te maken van de mogelijkheden tot
920 differentiatie in snelheid en beschermingsniveau die het Europese recht biedt, en
921 • dient Nederland dan een voortrekkersrol te vervullen bij het vormen van coalities met het
922 oog op 'versterkte samenwerking'?

923

924 Op 21 december 1999 bracht de Raad zijn advies uit aan de Minister van
925 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, met de volgende hoofdlijn.
926

927

928 **In het Europese milieubeleid zal steeds minder sprake zijn van koplopers.**
929 **Eerder zullen lidstaten in wisselende coalities samenwerken op onderdelen van het**
930 **beleid. Binnen zulke coalities kan Nederland zeker een rol spelen, bijvoorbeeld bij de**
931 **ontwikkeling van instrumentarium voor het klimaatbeleid en bij de conceptuele**
932 **vernieuwing van het afvalbeleid. Nederland moet voorts alert zijn bij de verdere**
933 **ontwikkeling van de afzonderlijke milieudossiers. Europese milieudoelen kunnen**
934 **resultaatverplichtingen zijn en moeten dus haalbaar zijn, ook met het oog op**
935 **Nederlands geloofwaardigheid. Even belangrijk is dat de Nederlandse milieu-**
936 **diplomatie zich - in samenwerking met andere lidstaten - richt op de belemmeringen**
937 **voor de voortgang van het Europese milieubeleid. Deze liggen in de toekomstige**
938 **configuratie van de Europese Unie, de uitvoering van het Europese milieubeleid, de**
939 **draagvlakvorming voor het milieubeleid in de diverse lidstaten en zeker in de**
940 **toetredende landen, en tot slot in de relatie interne markt - milieu in het licht van**
941 **verdergaande liberalisering van de wereldhandel. Verder verdienen uitvoering en**
942 **handhaving van het beleid meer aandacht.**

943

944 De inschatting van aanvaardbare risico's voor mens, dier en ecosystemen zal in de
945 gehele Europese Unie uniform dienen te zijn en op het niveau van basiskwaliteit overal tot
946 dezelfde grens- en streefwaarden moeten leiden. Wel kan de kwetsbaarheid van sommige
947 ecosystemen een hoger beschermingsniveau rechtvaardigen. Voorts is afwijking beneden
948 het uniforme beschermingsniveau denkbaar voor een tevoren afgesproken periode. Hier
949 mag slechts sprake zijn van een verschil in snelheid waarmee het einddoel wordt bereikt.
950

951

952 Gelet op de grote verscheidenheid in lokale en regionale omstandigheden zal variatie
953 nodig zijn in emissienormen en productnormen om uiteindelijk hetzelfde
954 beschermingsniveau te bereiken. Bij milieueffecten die wel het menselijk welbevinden
955 beïnvloeden maar gezondheidsbedreigend noch grensoverschrijdend van aard zijn
956 (bijvoorbeeld geluidhinder) dient voor de gehele Europese Unie een uniform
957 beschermingsniveau te worden geformuleerd; de nationale/regionale uitvoering daarvan kan
958 binnen een bepaalde bandbreedte plaatsvinden, aangepast aan lokale omstandigheden en
959 voorkeuren. Nederland zal waar nodig ook voor zichzelf differentiatie in snelheid, in
960 emissienormen en productnormen, en in instrumentarium moeten bepleiten. De Europese
961 regels met betrekking tot interne markt en mededinging laten hier de nodige ruimte voor
962 differentiatie in normen en instrumenten.

963

964 Nederland wordt steeds meer *deel van Europa*. Nog steeds zal echter plaats zijn voor
965 landen die in nauwe samenwerking met gelijkgestemde lidstaten druk uitoefenen om op
966 bepaalde beleidsonderdelen verder te gaan dan gemeengoed is. Deze voortrekkers blijven
967 nodig, maar kunnen alleen goed functioneren als zij in wisselende coalities strategische
968 samenwerkingsverbanden met andere lidstaten sluiten. Nog onduidelijk is, hoe die versterkte
969 samenwerking precies vorm zal gaan krijgen. Dat hangt sterk samen met de komende
970 wijzigingen in de besluitvormingsstructuur binnen de Europese Unie. Met gepaste
971 bescheidenheid en bij herstel van geloofwaardigheid qua uitvoering van beleid kan
972 Nederland in nauwe samenwerking met andere lidstaten zeker meedoen in een
voortrekkersgroep die bijvoorbeeld het instrumentarium voor het klimaatbeleid verder wil

973 ontwikkelen. Ook is samen met andere lidstaten een stimulerende rol denkbaar als het gaat
974 om conceptuele vernieuwing van het afvalvraagstuk, verbetering van uitvoerbaarheid van de
975 regelgeving en van de controle en handhaving (zowel op nationaal en regionaal niveau als
976 op Europees niveau), versterking van de externe integratie tussen de diverse sectoren bij de
977 Europese Commissie, versterking van het maatschappelijk draagvlak en de rol van
978 milieuorganisaties met name in de toetredende landen, en verduurzaming van de Europese
979 geldstromen. En ten aanzien van de opstelling van de Europese Unie in de komende
980 Millenniumronde van de Wereldhandelsorganisatie WTO is eveneens een stimulerende rol
981 denkbaar om er voor te zorgen dat nieuwe mondiale afspraken een verdergaande
982 verankering laten zien van milieurandvoorwaarden in de internationale handelsverdragen, en
983 geen teruggang zullen betekenen ten opzichte van het huidige Europese milieubeleid.
984

985 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit ir. J.J. de Graeff (voorzitter),
986 prof.dr. W.A. Hafkamp, prof.dr. W.C. Turkenburg en drs. T.J. Wams. Op uitnodiging heeft ir.
987 M.E.E. Enthoven, voormalig directeur-generaal bij DGXI van de Europese Commissie en
988 daarvoor directeur-generaal Milieubeheer, een vergadering bijgewoond. De werkgroep werd
989 bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat bestaande uit ir. H. Kieft (projectleider),
990 mw. A. M.H. Bruines, drs. D.H. van Dijk en mw. M.A.C.C. Oomen.
991

992 Een reactie van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
993 Milieubeheer wordt verwacht in het jaar 2000.
994

3. Adviezen in voorbereiding

In 1999 is de Raad begonnen met de voorbereiding van adviezen uit het werkprogramma 2000. De volgende adviezen zullen in 2000 worden uitgebracht.

Instrumentarium ruimtelijke ordening inclusief grondbeleid

Het Werkprogramma 1999 van de Raad bevat onder meer het onderwerp 'Concretisering VROM-instrumentarium/Handhaving VROM-beleid'. Na enkele discussies in de Raad over de werkprogramma's 1999 en 2000 is het onderwerp van het advies gewijzigd in 'Instrumentarium ruimtelijke ordening inclusief grondbeleid'. De Raad heeft namelijk besloten het advies toe te spitsen op instrumentarium voor de ruimtelijke ordening, en over grondbeleid niet een zelfstandig advies uit te brengen. Belangrijke thema's voor het advies zullen zijn: doorwerking van het nationale ruimtelijke beleid op lagere schaalniveaus, stroomlijning van procedures en grondbeleid en publiek-private samenwerking.

In juli 1999 is de Raad begonnen met de voorbereiding van het advies. Op 19 november 1999 heeft de Raad in dit kader een rondetafelgesprek georganiseerd.

Op 9 december 1999 zond de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de Raad een adviesaanvraag. Hierin verzoekt hij de Raad zijn inzichten uiteen te zetten over noodzakelijke wijzigingen van de Wet op de Ruimtelijke Ordening in het licht van de gewenste beïnvloeding van ruimtelijke ontwikkelingen. Tevens verzoekt de Minister de Raad om, conform het werkprogramma 2000 van de Raad, in het advies aandacht te besteden aan de knelpunten in het grondbeleid, zoals die in de lopende discussie in het kader van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek naar voren worden gebracht.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit mr.dr.s. L.C. Brinkman (voorzitter), ir. J.J. de Graeff, mw. prof.mr. J. de Jong, mw. M.C. Meindersma, mr. P.G.A. Noordanus, mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit mw. mr. I.P. Sievers (projectleider), mw. A.M.H. Bruines en ir. P.W.F. Petrus.

Agenda NMP4 inclusief duurzame ontwikkeling en technologiebeleid

Uit de brief van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over de 'adviesvoornemens' voor 1999 bleek dat de Raad in de loop van 1999 een adviesaanvraag tegemoet kon zien over het onderwerp 'herijking van het milieubeleid', met als hoofdvraag: wat zouden de belangrijkste strategische wijzigingen voor het milieubeleid kunnen zijn, uitgaande van het NMP3 en de discussie rond het leefomgevingsbeleid? Twee onderwerpen werden daarbij in het bijzonder genoemd: voorraadbeheer en marktwerking. Het werkprogramma 1999 meldt dat de Raad zich voorneemt de herijking van het milieubeleid te behandelen in het verband van een advies over de uitgangspunten voor een NMP4.

Op 25 november 1999 zond de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de Raad een adviesaanvraag. De Minister verzoekt de Raad zijn advies met name te richten op de maatschappelijke beleidsopgaven en de hierbij geformuleerde vragen zoals opgenomen in de agenda voor het NMP4, en voorts op de volgende algemene vragen.

- Is de agenda van het NMP4 een goed uitgangspunt voor het milieubeleid de komende dertig jaar?
- Wat is de rol van de verschillende actoren in het milieubeleid bij het streven naar duurzame ontwikkeling, met name de bijdrage van de fysieke omgeving hieraan? Welke sturing kan men hierbij geven?
- Wat is de rol van kennis en technologie bij het streven naar duurzame ontwikkeling?

1048 De Raad zal begin 2000 de adviesvoorbereiding ter hand nemen.

1049

1050 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit ir. J.J. de Graeff (voorzitter),
1051 prof.dr. J.W. Duyvendak, prof.dr. W.C. Turkenburg en drs. T.J. Wams. Deze werkgroep
1052 wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit drs. P.A. van Driel
1053 (projectleider), mw. J. Crince-van der Tol, drs. D.H. van Dijk en ir. J.J.H. Egberts.

1054

1055 **Visie op de Stad II**

1056 Sinds het werkprogramma 1998 is het onderwerp 'Visie op de stad' opgenomen als
1057 een meerjarig thema. De Raad heeft inmiddels op 15 april 1999 een eerste advies
1058 uitgebracht, 'Stad en wijk: verschillen maken kwaliteit'. In dat advies heeft de Raad een
1059 algemene visie op de stad ontwikkeld en is hij meer in het bijzonder ingegaan op de
1060 verhouding tussen de fysieke en de sociale problematiek van de stad. In het advies 'Visie op
1061 de stad II', met de voorbereiding waarvan de Raad eind 1999 is begonnen, wil de Raad de
1062 fysieke problematiek vooral plaatsen in de vereisten die vanuit de economie en vanuit de
1063 ecologie gelden. Welke fysieke ingrepen zijn gewenst vanuit het streven naar een stad die
1064 duurzame woonmilieus biedt en die het streven naar duurzaamheid ook opvat als motor van
1065 economische ontwikkeling in die stad?

1066

1067 De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit mw. M.C. Meindertsma
1068 (voorzitter), prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars, mw. ir. F.M.J. Houben en drs. T.J.
1069 Wams. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat,
1070 bestaande uit ir. H. Kieft (projectleider), mw. J. Crince-van der Tol, mw. ir. M.H. van der Elst-
1071 Ran, drs. R.C.H. Flipphi, mw. drs. J. Reedijk-Soffers, dr. V.J.M. Smit en ir. A.J.F. de Vries.

1072

1073 **Wonen (II)**

1074 Op 10 december 1998 werd de VROM-raad om een advies gevraagd ter
1075 voorbereiding op de Nota Wonen, die eind 1999 in concept zou verschijnen. In deze
1076 adviesaanvraag kondigden de bewindslieden van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
1077 Milieubeheer aan dat de Ontwerpnota Wonen te zijner tijd opnieuw onderwerp van een
1078 adviesaanvraag zal zijn.

1079

1080 **Invloed van ICT op milieu, ruimte, wonen, werken, recreëren en mobiliteit**

1081 Uit de brief van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
1082 Milieubeheer over de 'adviesvoornemens' voor 2000 blijkt dat de Raad in de loop van 2000
1083 een adviesaanvraag tegemoet kan zien over de invloed van informatie- en communicatie-
1084 technologie (ICT) op milieu, ruimte, wonen, werken en recreëren. De Raad voegt aan deze
1085 aspecten 'mobiliteit' toe. Huidige inzichten over deze invloed van ICT laten zien dat er een
1086 maatschappelijke trend op gang is gebracht van een zichzelf relatief autonoom ontwikkelen-
1087 de ICT. De essentie daarvan is het ontstaan van een netwerksamenleving. Deze vraagt om
1088 integraal beleid van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
1089 Milieubeheer op de gebieden milieu, ruimte en wonen, waarbij rekening wordt gehouden met
1090 alle, zowel stuurbare als niet-stuurbare, effecten van ICT. Indien dit ministerie toekomstige
1091 ontwikkelingen casu quo beleidsopties niet onmogelijk wil maken, zijn twee aspecten in
1092 relatie tot ICT van belang: toekomstige sturingsmogelijkheden van dit ministerie en beleids-
1093 inhoud. Komt het handelend en sturend vermogen van de overheid als gevolg van ICT niet
1094 te veel onder druk te staan? Dat de invloed van ICT niet centraal stuurbaar is, roept
1095 enerzijds twijfel op over houdbaarheid van bestaande landgerelateerde
1096 sturingsinstrumenten, maar anderzijds kunnen deze sturingsinstrumenten effectiever en
1097 dwingender worden ingezet door middel van ICT. Ten aanzien van de beleidsinhoud
1098 (vestigingsgedrag, mobiliteit, stad-platteland, ontkoppeling en ketenbeheer) zijn in eerste
1099 aanblik soortgelijke tegengestelde bewegingen waarneembaar. Het is ten behoeve van de
1100 beleidsconcurrerende positie van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening

1101 en Milieubeheer van belang een aantal onderkende dilemma's, die het meest nauw de
1102 fysieke omgeving en stuurbaarheid daarvan raken, strategisch in beeld te brengen.

1103

1104 **PKB deel 1 Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening**

1105   Uit de brief over de 'adviesvoornemens' voor 2000 blijkt dat de Raad in de loop van
1106 2000 een adviesaanvraag tegemoet kan zien over PKB deel 1 van de Vijfde Nota Ruimtelijke
1107 Ordening.

1108

1108 4. Internationale activiteiten

1109

1110 Ook in 1999 is de samenwerking met buitenlandse adviesraden op het terrein van het
1111 milieubeleid voortgezet door kennis en ervaringen uit te wisselen over de aanpak van
1112 milieuvraagstukken. Deze samenwerking is er zowel op gericht de advisering aan hun eigen
1113 nationale overheid te verbeteren als advisering aan de Europese Commissie tot stand te
1114 brengen.

1115

1116 Acht raden uit vijf landen hebben samen het initiatief genomen de samenwerking te
1117 laten ondersteunen vanuit een focal point, voor de eerste twee jaar gehuisvest bij English
1118 Nature. Sinds 1 april 1999 is het focal point gehuisvest bij de Duitse Rat von
1119 Sachverständigen für Umweltfragen (SRU). De taak van dit focal point is om kennis te
1120 makelen. Daartoe is onder meer een website op Internet ingericht: www.eur-focalpt.org.
1121 Deze verschaft dynamisch inzicht in de werkzaamheden van de aangesloten raden. Op het
1122 functioneren van het focal point wordt toegezien door een stuurgroep waarin namens de
1123 Nederlandse raden zitting heeft prof.dr. R.J. in 't Veld, voorzitter van de Raad voor het
1124 Milieu- en Natuuronderzoek. Inmiddels dragen twaalf raden uit zeven landen financieel bij
1125 aan het focal point. Hierdoor kunnen de betrokken raden over en weer bijdragen aan de
1126 advisering. Zo heeft de VROM-raad de SRU bijgestaan bij het opstellen van een advies over
1127 de liberalisering van de energiemarkt.

1128

1129 De Europese natuur- en milieuraden komen jaarlijks in conferentie bijeen om de
1130 onderlinge samenwerking te versterken en een thema van gemeenschappelijk belang te
1131 bespreken. De zevende conferentie is gehouden van 9 tot en met 11 september 1999 in
1132 Boedapest, met als thema 'Uitbreiding van de Europese Unie en Europees milieubeleid'. De
1133 conferentie is georganiseerd door de Hongaarse Nationale Raad voor het Milieu (OKT). De
1134 conferentie is bijgewoond door vierenzestig mensen. Vertegenwoordigd waren vijfentwintig
1135 raden uit België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Finland, Hongarije, Ierland, Litouwen,
1136 Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Schotland, Slovenië, Spanje, Tsjechië en Wales.
1137 Daarnaast waren vertegenwoordigers aanwezig van ministeries van Estland, Letland,
1138 Hongarije en Portugal. Tot slot waren vertegenwoordigd het Europees Centrum voor
1139 Natuurbescherming, de Europese Commissie (DGXI), het European Consultative Forum on
1140 the Environment and Sustainable Development, en het European Policy Office van het
1141 WWF. De conferentie leidde tot de volgende conclusies.

1142

1143 De uitbreiding van de Europese Unie met - naast Cyprus, Malta en Turkije - tien
1144 Centraal- en Oost-Europese landen vormt een grote uitdaging. Het aantal kandidaten is veel
1145 groter dan bij vorige uitbreidingen, zij beschikken over beperkte economische mogelijkheden
1146 en worstelen met hun communistische verleden. Deze landen moeten het *acquis*
1147 *communautaire* van de Europese Unie overnemen, maar ook hun economische en wettelijke
1148 instituties hervormen. Het pakket Europese wetgeving is sterk gegroeid in aantal en strekt
1149 zich over meer beleidsvelden uit dan ooit tevoren. Vooral op milieugebied stelt de Europese
1150 wetgeving hoge eisen aan de lidstaten. Milieubeleid moet geïntegreerd worden met andere
1151 beleidsterreinen, en bestaande wetgeving moet geïmplementeerd worden.

1152

1153 De uitbreiding van de Europese Unie zal zowel de nieuwe lidstaten als de Unie en de
1154 huidige lidstaten voor grote uitdagingen stellen. Ten eerste toont de milieusituatie in de
1155 nieuwe lidstaten grote verschillen tussen zwaar vervuilde regio's en omvangrijke, relatief
1156 onbedorven gebieden met vaak een hoge biodiversiteit. Toetreding tot de Europese Unie
1157 brengt bedreigde soorten en habitats in gevaar. Ten tweede noopt implementatie van de
1158 Europese wetgeving door de nieuwe lidstaten tot politieke en economische hervorming. Dit
1159 vereist financiële en technische middelen en versterkt tegelijkertijd het politieke draagvlak

1160 voor milieubescherming. Ten derde moeten de nieuwe lidstaten het milieu-acquis volledig
1161 implementeren. Overgangstermijnen zullen in bepaalde gevallen waarschijnlijk wel worden
1162 toegestaan, maar men zal zich moeten houden aan strikte implementatieschema's. Ten
1163 vierde moeten zij samenhangend nationaal milieubeleid voeren. Hiertoe moeten zij de
1164 nodige structuren opbouwen. Ten slotte moeten zij hun ambtelijk apparaat moderniseren, in
1165 het bijzonder op regionaal en lokaal niveau.
1166

1167 De oostwaartse uitbreiding van de Europese Unie stelt ook de Unie zelf voor de
1168 nodige uitdagingen. Zo moet de Unie haar gemeenschappelijke landbouwbeleid hervormen,
1169 evenals de berekeningsmethoden van de bijdrage van de verschillende lidstaten hieraan.
1170 Ook andere factoren - vooral de Duitse eenwording en de toenemende globalisering van de
1171 landbouwmarkt - maken deze hervorming overigens onontkoombaar. Voorts zal oostwaartse
1172 uitbreiding ook nieuwe problemen binnen de Unie scheppen. De uitbreiding noopt tot
1173 heroverweging van de structuurfondsen. Hierbij is van belang dat door de beperkte
1174 financiële capaciteit de nieuwe lidstaten niet - zoals destijds de zuidelijke lidstaten - kunnen
1175 profiteren van compensatiebetalingen uit de structuurfondsen en betalingen uit het
1176 Cohesiefonds. Verder stelt de uitbreiding ook de Europese besluitvorming voor problemen.
1177 Het grotere aantal lidstaten in de Ministerraden betekent bij de huidige procedures
1178 (unanimiteit of gekwalificeerde meerderheid) een grotere kans op patstelling in de
1179 besluitvorming. Bovendien zal het grotere aantal commissarissen de besluitvorming in de
1180 Commissie waarschijnlijk belemmeren. Het Verdrag van Amsterdam voorziet in een
1181 intergouvernementele conferentie om de noodzakelijke veranderingen te bespreken. Tot slot
1182 moet de ingeslagen weg van gedifferentieerde harmonisatie vervolgd worden. Een belangrijk
1183 aspect bij dit alles is het feit dat de marginale kosten voor de vermindering van de milieudruk
1184 in de toetredende landen veelal aanmerkelijk lager zijn dan in de huidige lidstaten.
1185 Bovendien beschouwen de Commissie en het Europees Parlement het Europese
1186 milieubeleid als een motor van staatkundige en economische modernisering in de
1187 toetredende landen.
1188

1189 Tijdens de conferentie zijn acht terreinen benoemd waarop het netwerk van
1190 Europese milieu-adviesraden zijn invloed kan doen gelden. Zij kunnen gezamenlijk de
1191 verantwoordelijkheid nemen om in het proces van uitbreiding milieubeleidsaspecten te
1192 benadrukken. Zij kunnen expertise, praktijkervaring en wetenschappelijke kennis inbrengen
1193 in de beleidsprocessen. Zij kunnen hun ervaring ten goede laten komen aan ontwikkeling en
1194 uitvoering van nationale milieubeleidsstrategieën. Zij kunnen toetredende lidstaten betrekken
1195 bij de netwerken in het kader van de actuele beleidsvoorbereiding en -ontwikkeling. Zij
1196 kunnen hun ervaring inbrengen op het gebied van de implementatie van de Europese
1197 milieuwetgeving. Zij kunnen nieuwe benaderingen en instrumenten op het gebied van het
1198 milieubeleid aandragen. Zij kunnen ondersteuning en werkbare oplossingen verschaffen
1199 voor duurzame inzet van de pre-toetredingsfondsen. Tot slot kunnen zij de samenwerking
1200 tussen bestaande en nieuwe lidstaten en die tussen de nieuwe lidstaten onderling
1201 versterken.
1202

1203 Het verslag van deze conferentie is te vinden op bovengenoemde website [www.eur-](http://www.eur-focalpt.org/meet07.htm)
1204 [focalpt.org/meet07.htm](http://www.eur-focalpt.org/meet07.htm).
1205

1206 Over het thema Europees milieubeleid heeft de VROM-raad in december 1999 een
1207 advies uitgebracht (zie 2.9).
1208

1209 De VROM-raad zal in het voorjaar van 2000 een eendaagse conferentie beleggen
1210 over het gebruik van instrumenten in het klimaatbeleid tegen de achtergrond van de
1211 voortgaande daling van de prijzen van fossiele energie.
1212

1213 De achtste conferentie van de Europese milieu- en natuurraden zal gehouden
1214 worden in het Portugese Sesimbra van 1 tot en met 3 juni 2000 (data onder voorbehoud).

1215 **5 Financiële verantwoording**

1216

1217

1218 **Financieel overzicht 1999**

1219

1220 De VROM-raad heeft een eigen begrotingsartikel: 01.13, onderverdeeld in drie onderdelen.

1221

1222

Artikel 01.13 ¹ (bedragen x f 1000) -	Verplichtingen		Uitgaven	
	Begroting 1999 ²	Realisatie	Begroting 1999	Realisatie
01.01 Ambtelijk personeel	2.583	2.607	2.583	2.607
01.02 Overige personele uitgaven	768	741	768	741
01.06 Algemene materiële uitgaven	1085	966	1085	1.004
Totaal	4.436	4.314	4.436	4.352

1223

1224

Toelichting

1225

1226

1227

1228

In het algemeen geldt dat in 1999 - het derde jaar van de Raad - door de opgedane ervaringen de verschillen tussen de opgestelde begroting en de realisatie veel kleiner zijn dan in het eerste en het tweede jaar.

1229

Posten personeel

1230

1231

1232

1233

1234

De realisatie van de post 'ambtelijk personeel' is vrijwel conform de begroting. De begroting en realisatie van de post 'overige personele uitgaven' bevatten een aanzienlijke post voor uitzendkrachten die wegens langdurige ziekte van medewerkers van het secretariaat ingeschakeld moesten worden.

1235

Algemene materiële uitgaven

1236

1237

1238

1239

1240

1241

1242

1243

1244

1245

1246

1247

De realisatie is lager dan de begroting. Dit is een saldo van mee- en tegenvallers. Zo zijn de kosten voor inwinning van externe expertise hoger uitgevallen dan geraamd, mede door enige overloop uit het vorige boekjaar. Ook de kosten van het drukken en vertalen van adviezen zijn aanzienlijk hoger uitgevallen, doordat de adviezen in het verslagjaar omvangrijker waren dan eerdere adviezen en diverse herdrukken hebben moeten plaatsvinden vanwege de grote belangstelling voor de adviezen. Verder zijn de uitgaven voor onder andere reiskosten (vooral vanwege buitenlandse reizen van raadsleden en secretariaatsmedewerkers) en voor opleidingen hoger uitgevallen dan begroot. Lager dan begroot waren onder andere de uitgaven voor congressen en rondetafelgesprekken en voor kantoorautomatisering.

¹ Bron: Directie Bedrijfsvoering en Managementondersteuning CS, voorlopige uitkomsten begrotingsjaar 1999. Accountantscontrole kan nog tot bijstelling van deze cijfers leiden.

² Inclusief loonbijstelling, taakstelling regeerakkoord en detacheringen.

1247 **1 Samenstelling Raad en secretariaat**

1248

1249 **Samenstelling Raad (per 31 december 1999)**

1250 dr.ir. Th. Quené,

1251 voorzitter

1252 mr.drs. L.C. Brinkman,

1253 voorzitter Algemeen Verbond Bouwbedrijf (AVBB)

1254 mw. mr. M. Daalmeijer,

1255 plv. Officier van Justitie voor milieu- en fraudezaken

1256 prof.dr. J.W. Duyvendak,

1257 bijzonder hoogleraar Wetenschappelijke grondslagen van het Opbouwwerk, Erasmus

1258 Universiteit Rotterdam; algemeen directeur Verwey-Jonker Instituut

1259 prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars,

1260 hoogleraar Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam

1261 ir. J.J. de Graeff,

1262 dijkgraaf Hoogheemraadschap van Schieland

1263 prof.dr. W.A. Hafkamp,

1264 hoogleraar Milieukunde, Erasmus Universiteit Rotterdam

1265 mw. ir. F.M.J. Houben,

1266 directeur Mecanoo Architecten

1267 mw. prof.mr. J. de Jong,

1268 hoogleraar Onroerend-goedrecht, Technische Universiteit Delft

1269 mw. M.C. Meindertsma,

1270 beleidsadviseur stedelijke ontwikkeling; adviseur SFB vastgoed; lid Eerste Kamer

1271 mr. P.G.A. Noordanus,

1272 wethouder ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing en volkshuisvesting, Gemeente Den Haag

1273 mw. prof.dr.ir. I.S. Sariyildiz,

1274 hoogleraar Technisch ontwerp en informatica, Technische Universiteit Delft

1275 prof.dr.ir. J. van der Schaar,

1276 buitengewoon hoogleraar Volkshuisvesting, Universiteit van Amsterdam

1277 prof.dr. W.C. Turkenburg,

1278 hoogleraar Natuurwetenschap en Samenleving, Universiteit Utrecht

1279 drs. T.J. Wams,

1280 algemeen directeur Milieudefensie

1281 mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler,

1282 zelfstandig adviseur en interim-manager

1283

1284 **Waarnemers**

1285 dr. J.A. Vijlbrief,

1286 onderdirecteur Centraal Planbureau

1287 prof.ir. N.D. van Egmond,

1288 directeur Milieu Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

1289 drs. Th.H. Roes,

1290 adjunct-directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

1291

1292 **Algemeen secretaris**

1293 drs. W.A. Haeser

1294

1295 **In de loop van 1999 hebben de Raad verlaten:**

1296 mw. M.M. van den Brink,

1297 burgemeester Gemeente Uitgeest; lid van het Comité van de Regio's in Europa

1298 drs. P.J.C.M. van den Berg,

1299 onderdirecteur Centraal Planbureau

1300

1301 **Medewerkers secretariaat (per 31 december 1999)**

1302
1303 mw. T.H. van Asperen-Vogelenzang,
1304 secretaresse
1305 mw. A.L. Hermans,
1306 secretaresse
1307 mw. A.C. van der Zwan-van der Kramer,
1308 secretaresse
1309 mw. J.M.C. Zijlstra,
1310 secretaresse
1311 W. van Tuijl,
1312 administratief medewerker
1313
1314 drs. J.L. ten Broek,
1315 senior beleidsmedewerker
1316 mw. A.M.H. Bruines,
1317 projectassistent
1318 mw. J. Crince-van der Tol,
1319 projectassistent
1320 drs. D.H. van Dijk,
1321 senior beleidsmedewerker
1322 drs. P.A. van Driel,
1323 senior beleidsmedewerker
1324 ir. J.J.H. Egberts,
1325 senior beleidsmedewerker
1326 mw. ir. M.H. van der Elst-Ran,
1327 senior beleidsmedewerker
1328 drs. R.C.H. Flipphi,
1329 senior beleidsmedewerker
1330 mw. drs. M.P. Hoogbergen,
1331 beleidsmedewerker
1332 ir. H. Kieft,
1333 procesmanager
1334 mw. M.J.J. van der Laan,
1335 projectassistent
1336 mw. E.M. Madeira-de Oliveira,
1337 bureaumanager
1338 mw. M.A.C.C. Oomen-Baken,
1339 senior beleidsmedewerker
1340 ir. P.W.F. Petrus,
1341 senior beleidsmedewerker
1342 mw.drs. J. Reedijk-Soffers,
1343 projectassistent
1344 A.J.D. van Rooijen,
1345 medewerker automatisering en informatievoorziening
1346 mw.mr. I.P. Sievers,
1347 senior beleidsmedewerker
1348 dr. V.J.M. Smit,
1349 senior beleidsmedewerker
1350 ir. A.J.F. de Vries,
1351 plv. algemeen secretaris/procesmanager
1352

1353 **In de loop van 1999 hebben het secretariaat verlaten:**

1354 mr. J. Bruggeman,
1355 procesmanager
1356 mw. mr. C. Cockram,
1357 senior beleidsmedewerker
1358 mw. D.H.H. Dreesens,
1359 starter
1360

1360	2	Lijst van publicaties van de Raad (per 31 december 1999)
1361		
1362		Adviezen
1363		
1364		Grondexploitatieheffing
1365		29 april 1997 (briefadvies, zonder nummer)
1366		
1367		Interim-advies Scheiding wonen en zorg
1368		2 oktober 1997 (Advies 001)
1369		
1370		Advies over Wonen met zorg
1371		23 januari 1998 (Advies 002)
1372		
1373		Advies over het concept Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP)
1374		30 januari 1998 (Advies 003)
1375		Advice on the Draft European Spatial Development Perspective
1376		(Advice 003E)
1377		
1378		Advies voor het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP3)
1379		7 juli 1997 (Advies 004)
1380		
1381		Stedenland-Plus; advies over 'Nederland 2030 - Verkenning ruimtelijke perspectieven'
1382		en de 'Woonverkenningen 2030'
1383		16 april 1998 (Advies 005)
1384		City Land-Plus; advice on 'Netherlands 2030 - an Exploration of Spatial Scenarios' and
1385		'Housing Scenarios 2030'
1386		(Summary advice 005E)
1387		
1388		De sturing van een duurzame samenleving; advies over de sturing van het
1389		leefomgevingsbeleid
1390		24 april 1998 (Advies 006)
1391		Managing policy for a sustainable society
1392		English summary (006E)_
1393		
1394		Advies over het derde Nationaal Milieubeleidsplan
1395		14 mei 1998 (Advies 007)
1396		
1397		Advies over de Ontwerpnota Stedelijke Vernieuwing
1398		29 mei 1997 (Advies 008)
1399		
1400		Naar een duurzamer ruimtelijk-economische structuur; advies over de ruimtelijk-
1401		economische structuurversterking van Nederland
1402		4 juni 1998 (Advies 009)
1403		
1404		Transitie naar een koolstofarme energiehuishouding; advies ten behoeve van de
1405		Uitvoeringsnota Klimaatbeleid
1406		23 december 1998 (Advies 010)
1407		Transition to a low-carbon energy economy; advice for the Climate Policy
1408		Implementation Document
1409		(Advice 010E)
1410		
1411		Corridors in balans: Van ongeplande corridorvorming naar geplande
1412		corridorontwikkeling
1413		14 januari 1999 (Advies 011)

- 1414
- 1415 **Advies Leefomgevingsbalans**
- 1416 20 januari 1999 (Advies 012, briefadvies)
- 1417
- 1418 **Stad en wijk: verschillen maken kwaliteit. Visie op de Stad**
- 1419 19 april 1999 (Advies 013)
- 1420
- 1421 **Wonen, beleid en legitimiteit**
- 1422 25 juni 1999 (Advies 014)
- 1423
- 1424 **Sterk en mooi platteland. Strategieën voor de landelijke gebieden**
- 1425 13 juli 1999 (Advies 015)
- 1426
- 1427 **Mondiale duurzaamheid en de ecologische voetafdruk**
- 1428 3 september 1999 (Advies 016)
- 1429 **Global Sustainability and the Ecological Footprint**
- 1430 (Advice 016E)
- 1431
- 1432 **Mobiliteit met beleid**
- 1433 11 november 1999 (Advies 017)
- 1434
- 1435 **Huurbeleid met contractvrijheid**
- 1436 17 december 1999 (Advies 018)
- 1437
- 1438 **Nederland in het Europese milieu. Advies over differentiatie in het Europese**
- 1439 **Milieubeleid**
- 1440 21 december 1999 (Advies 019)
- 1441 Dit advies zal worden vertaald in het Engels, Duits en Frans.
- 1442
- 1443 **Achtergrondstudies**
- 1444
- 1445 **NMP3 en de perspectieven van de vermessingsproblematiek; analyse, verwachtingen**
- 1446 **en opties**
- 1447 7 mei 1998, ROM-advies Bilthoven (Achtergrondstudie 001)
- 1448
- 1449 **Verhandelbare CO₂- emissierechten**
- 1450 9 april 1998, Instituut voor Toegepaste Milieu-Economie (TME), auteurs Pascale van Duijse
- 1451 (TME), Andries Nentjes (Rijksuniversiteit Groningen) en Joram Krozer (TNO/Universiteit
- 1452 Twente). Met bijdragen van ECOFYS: Kornelis Blok en Margreet van Brummelen
- 1453 (Achtergrondstudie 002)
- 1454
- 1455 **Evaluatie verzuring in het NMP3; verzuringsbeleid op de lange baan?**
- 1456 mei 1998, ECN-Beleidsstudies, auteurs Pauline G. Dougle en Pieter Kroon
- 1457 (Achtergrondstudie 003)
- 1458
- 1459 **NMP3 Thema klimaat: een kritische analyse van het probleemveld, de**
- 1460 **beleidsdoelstellingen en de maatregelen**
- 1461 april 1998, Natuurwetenschap en Samenleving (NW&S), Universiteit Utrecht, auteurs Jeroen
- 1462 P. van der Sluijs en Wim C. Turkenburg (Achtergrondstudie 004)
- 1463
- 1464 **Essays ruimtelijk-economische structuurversterking**
- 1465 juni 1998 (Achtergrondstudie 005):
- 1466 • **Perspectieven voor ruimtelijk investeren; naar de formulering van een toepasbaar**
- 1467 **beoordelingskader**, auteurs dr. H. Geerlings (Vakgroep Milieukunde, Erasmus

- 1468 Universiteit Rotterdam), drs. D.B. van Veen-Groot (Vakgroep Ruimtelijke Economie, Vrije
 1469 Universiteit Amsterdam) en prof. dr. P. Nijkamp (Vakgroep Ruimtelijke Economie, Vrije
 1470 Universiteit Amsterdam)
- 1471 • **Versterking van de economisch-ruimtelijke structuur van Nederland: economische**
 1472 **ontwikkeling en sociale implicaties**, Amsterdam study centre for the Metropolitan
 1473 Environment (AME), Universiteit van Amsterdam, auteurs S. Musterd, W. Ostendorf en J.
 1474 van de Ven
- 1475
- 1476 **De schoonheid van het platteland. Vier essays over de kwaliteit van het Nederlandse**
 1477 **cultuurlandschap.**
- 1478 (1999) (Achtergrondstudie 006):
- 1479 • **Cultuur en leefbaarheid. Een essay over de bijdrage van de cultuurhistorie aan de**
 1480 **ruimtelijke ordening van Nederland**, auteur prof.dr. G.J. Borger (Historische Geografie,
 1481 Vakgroep Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam)
  - 1482 • **'Schuldig Landschap' (naar Armando). Een visie op het landelijk gebied vanuit de**
 1483 **architectuur- en landschapsgeschiedenis**, auteur dr. E.A. de Jong (Faculteit der
 1484 Letteren, Vrije Universiteit Amsterdam)
  - 1485 • **Rust en Rijkdom. Een sociaal-wetenschappelijk perspectief op de culturele**
 1486 **betekenis van het landelijk gebied**, auteur drs. L. de Klerk (C.M. Kan-Instituut voor
 1487 onderwijs in de Ruimtelijke Wetenschappen, Afdeling Sociale Geografie, Universiteit van
 1488 Amsterdam)
  - 1489 • **Gezicht op Den Haag. Een essay over 'het culturele criterium' van het landschap.**
 1490 **Een bijdrage vanuit het ontwerpersperspectief**, auteurs ir. D. Sijmons en F. Feddes
 1491 (H+N+S Landschapsarchitecten)
- 1492

1492	Colofon
1493	
1494	Jaarverslag 1999
1495	<i>Overname van teksten is uitsluitend toegestaan onder bronvermelding</i>
1496	
1497	Vormgeving
1498	Drupsteen + Straathof, Den Haag
1499	
1500	Drukwerk
1501	Smiet Offset bv, Den Haag
1502	
1503	ISBN xx
1504	